

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА УГОРСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

ШІДО КЛАУДІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

**Весільні звичаї та вирази у с. Мала Добронь. Розвиток словникового
запасу на уроках угорської мови у Малодоброньському ліцеї**

«014.026 Угорська мова і література»

Дипломна робота на здобуття освітнього ступеня магістра

Науковий керівник:

Лизанець П. М.

доктор філологічних наук,

професор кафедри угорської філології

Ужгород – 2024

Реєстрація _____

(номер)

« ____ » _____ 2024 р. _____

(підпис пров. фахівця) (прізвище та ініціали)

провідний фахівець, кафедра угорської філології
дисциплін

Дипломна робота допущена до захисту

Завідувач кафедри

_____

(підпис)

Зикань Х. І.

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри угорської філології

« ____ » _____ 2024 р.

Рецензент _____

(підпис)

Гульпа Д. В.

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри

UKRAJNA OKTATÁSI ÉS TUDOMÁNYÜGYI MINISZTERIUMA
ÁLLAMI FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNY
„UNGVÁRI NEMZETI EGYETEM”
UKRÁN–MAGYAR OKTATÁSI-TUDOMÁNYOS INTÉZET
MAGYAR FILOLÓGIAI TANSZÉK

SIDÓ KLAUDIA

A lakodalmi szokások és kifejezések Kisdobronyban. Szókincsfejlesztés a magyar nyelv órák keretein belül a Kisdobronyi Líceumban

Magyar nyelv és irodalom

Diplomamunka a magiszteri fokozat megszerzésére

014.026 Magyar nyelv és irodalom

Tudományos témavezető:

Lizanec Péter

a filológiai tudományok professzora

TARTALOM

BEVEZETÉS	5
1. A KÉRDÉSSSEL KAPCSOLATOS SZAKIRODALOM BEMUTATÁSA.....	12
2. A KISDOBRONYI LAKODALMI SZOKÁSOK MÚLTJA ÉS JELENE.....	21
2.1. Ismerkedés, párválasztás	21
2.2. A leánykérés	27
2.3. Lakodalmi előkészületek.....	30
2.4. Az esküvő napja	33
3. A LAKODALMI SZOKÁSOKKAL KAPCSOLATOS KIFEJEZÉSEK CSOPORTOSÍTÁSA	55
3.1. A szavak vizsgálata jelentésük és eredetük szerint.....	55
3.2. A szavak szerkezeti elemzése	67
3.3. Szófaji megoszlásuk.....	68
4. SZÓKINCSFEJLESZTÉS AZ ISKOLÁBAN.....	69
BEFEJEZÉS	80
KÖVETKEZTETÉSEK LEVONÁSA	80
A FELHASZNÁLT IRODALOM JEGYZÉKE	90
РЕЗЮМЕ	95
SUMMARY	96
MELLÉKLETEK.....	97

BEVEZETÉS

A népi hagyományok jelentősége nem csupán a kultúra megőrzésében rejlik, hanem abban is, hogy összetartják a nemzetet. Ezek az események, szokások és ünnepek a közösség értékrendjét és világképét tükrözik. Szülőfalumban, Kisdobronyban is jól megfigyelhető ez, rengeteg hagyomány a mai napig él, s ezek formálják a helyi lakosok identitását.

A dolgozat témája: A lakodalmi szokások és kifejezések Kisdobronyban. Szókincsfejlesztés a magyar nyelv órák keretein belül a Kisdobronyi Líceumban.

Célom, hogy összegyűjtssem és bemutassam a szülőfalumra, Kisdobronyra jellemző házasságkötési hagyományokat, rámutassak a régi és az újabb szokásokra, az évek során bekövetkezett változásokra. Ezen belül is ismertetem az *ismerkedéssel, párválasztással és lakodalommal* kapcsolatos tradíciókat, s feltárom a hozzájuk kapcsolódó szokásokat, hiedelmeket, frazémákat.

Az összegyűjtött anyagot rendszerezem, elemzem az ismerkedés, udvarlás, eljegyzés és lakodalom témaköréhez kapcsolódó szavakat eredetük alapján. Megvizsgálom, hogy mely szokások és kifejezések maradtak fenn napjainkig, melyek alakultak át vagy tűntek el, valamint azt is, hogy milyen új szokásokat és kifejezéseket használ a ma embere.

A lakodalmi szokásokkal kapcsolatban sok lexéma, kifejezés fordul elő a kutatóponton, ezért érdemes megvizsgálni, mennyire ismeri a témakörrel kapcsolatos szavakat a fiatalság, a tanulók. A szókészlet folyamatosan változik, egyrészt gazdagodik, bővül, másrészt egyes szavak, kifejezések az idők folyamán archaizálódnak. Ezért fontos, hogy az iskolások is ismerjék a szokásokkal kapcsolatos szavakat, kifejezéseket, frazémákat. Ezért kitérek dolgozatomban a szókincs fejlesztésének fontosságára és lehetőségeire az iskolai oktatásban.

A téma indoklása. A hagyományok és szokások fokozatosan elhalványulnak, mivel az idősebb generáció ugyan még őrzi őket, de a fiatalok egyre kevesebbet tudnak róluk. Számos kifejezés, frazéma és szokás szinte eltűnt a köztudatból, ezért fontosnak tartom, hogy szülőfalum, Kisdobrony évszázadokra visszanyúló

tradícióit megőrizzem. Különösen az ismerkedéssel, házasságkötéssel és lakodalommal kapcsolatos népszokások vonzanak, mivel ezek mindig is jelentőségteljes események voltak a családok számára. A hagyományok nemcsak az egyes közösségek identitását erősítik, hanem betekintést nyújtanak elődeink mindennapjaiba is, emlékeztetve minket a valahová tartozás és az otthon érzésére. Miközben vannak, akik feleslegesnek tartják a régi értékekhez való ragaszkodást, még mindig sokan tudatosan őrzik és gyakorolják ezeket a tradíciókat, amelyeket fontos átadnunk utódainknak is.

A téma aktualitása: A téma aktualitását abban látom, hogy elengedhetetlen megismerni, alaposan tanulmányozni és lejegyezni a régi szokásokat és hagyományokat, hogy ezek átöröklődjenek a következő generációnak. Bár Kisdobrony hagyományőrző falu, a szokásokban észlelhető változások mutatkoznak, és sok régi hagyomány csupán nagyszüleink emlékezetében él, nem pedig a mindennapokban. Fontos, hogy gyermekeinknek át tudjuk adni nemzetünk, valamint közvetlen környezetünk hagyományait, hogy azok továbbra is megmaradhassanak a felnövekvő nemzedék örökségéent. Szülőfalumban a lakodalmi hagyományok, szokások és hiedelmek gazdag múltra tekintenek vissza, és sok közülük még ma is él. Ezért e hagyományok átfogó tanulmányozása, lejegyzése és összegyűjtése kiemelt feladat.

Az anyaggyűjtés módszere. Az anyaggyűjtés Kisdobronyban aktív és passzív módszerekkel zajlott. Az adatközlők készségesen támogatták a munkámat. Empirikus megközelítést alkalmaztam, főként közvetlen beszélgetések során gyűjtöttem az információkat a munkafolyamatokról, népszokásokról, hagyományokról és hiedelmekről. Mivel a településen élek, jól ismerem a nyelvjárást és a helyi szokásokat, ami jelentős segítséget nyújtott a gyűjtőmunkám során. A vőfélyverseket Misák Istvántól jegyeztem fel.

A gyűjtés helye. Az anyagot szülőfalumban, a Nagydobronyi kistérséghez tartozó (korábban: Ungvári járás) *Kisdobronyban* gyűjtöttem. A falu a Latorca és a Tisza közötti patakokkal átszőtt területen fekszik, a Latorca bal partján, Ungvártól 38, Munkácstól 30 kilométer távolságra. Társközsége az ukránok lakta Demicső.

Szomszédos települések: a falutól 1 kilométerre délkeletre Nagydobrony, nyugatra 500 méterre Tiszaágtelek. Tiszaágtelek 2003 decemberéig közigazgatásilag Kisdobronyhoz tartozott. Legközelebbi vasútállomás, Csap innen 10 km.

A község lakossága jelenleg 2000 fő. A települést csaknem kizárólag magyarok lakják. Ők szinte valamennyien reformátusok. A reformátusok mellett sok a Jehova tanúk száma is (kb. 200). Magyarországi testvértelepülése Demecser [73].

Szülőfalum nevét a szláv nyelvből származtatják (vö. szláv. дуб 'tölgy'). Feltételezhető, hogy nagy kiterjedésű tölgyerdőről kapta nevét. Ez valószínű is, hisz Kisdobrony mai területén bizonyíthatóan hatalmas erdőség volt, amelyet patakok szóttak át. A falu előző helye mintegy 3–4 kilométerre északra volt a mostani Kisdobronytól, közvetlen a Latorca partján.

A falu Árpád-kori oklevelekben első birtokosa után Csépánteke vagy Csépánfölde néven ismeretes. A tatár pusztítás után lakatlan hely. 1270-ben V. István ifj. király a leszármazottainak adja Csépántekek puszta területét. 1299-ben az utódok közül Mátyás fia, László Comes, valamint testvére, Mihály fia Rátold és Hete fia, Rudolf szerepelnek a megerősítő oklevélben. 1379-ben a Széchyek peres ügyében Csépánfalva (másként Kisdobrony) is előfordul a felsorolásban. 1411-ben intézték el a hosszú pert és Dobronyi Györgyöt és Antalt a falu részeibe beiktatták. 1429-ben Kisdobronyi Rotold János özvegye és leánya eladják részbirtokaikat László király altárnok mesterének és az Eszenyi család tagjainak. 1504-ben Kisdobronyi Mátyás özvegye Huszár Balázsnak egy telket elzálogosít.

Kisdobrony megyebeosztás szerint a XVIII. században és a XIX. század elején Ung megyéhez, majd Bereg városmegyéhez tartozott.

Viszonylag későn, a XVII. század elején a reformáció is elérte a helységet, s 1618-ban megszületett a protestáns egyházközség, melynek lelkipásztorai sokáig egy fatemplomban tartották az istentiszteleteket, az 1828 és 1838 között épült, kőből emelt szentegyház pedig az 1881-es tűzvészben a lángok martaléka lett, így a gyülekezet csupán 1893-ra hozta tető alá jelenlegi lelki otthonát. Közben a falut a

XVIII. században Bereg vármegyéhez csatolták, s csak Trianon után, a csehszlovák érában kapcsolták az Ungvári járáshoz.

A falu XX. századi története eléggé viharos: 1918-tól 1938-ig a Csehszlovák Köztársaság, 1938-tól 1945-ig Magyarország, 1945-től 1991-ig a Szovjetunió, 1992-től napjainkig pedig Ukrajna része [3, 224-225. o.].

A szovjet érában a kisdobronyi földművesek jó néhány évig a saját közös gazdaságukban dolgoztak, majd ezt a kolhozt hozzácsatolták a nagydobronyi mezőgazdasági nagyüzemhez. Nagy- és Kisdobrony földművesei szép eredményeket értek el az állattenyésztés, később a gabona- és dohánytermesztés terén. A közös gazdálkodás idején a nagyüzem fokozatosan a megyei székváros legfőbb zöldségellátójává lépett elő. A megyében – ez még a múlt század hatvanas éveinek végén, a hetvenes évek elején történt – a két szomszédos község lakói Kárpátalján elsőként kezdtek fóliás zöldségtermesztéssel foglalkozni. Ma már csaknem minden itteni portán fóliasátor áll. A primőr zöldségfélék jövedelmezőségének köszönhetően kevés helybélinek kell máshol munkát vállalni [42, 311. o.].

Kisdobronyban az oktatás első nyomai az 1700-as évekre vezethetőek vissza. Az első iskola, amely egyházi iskolaként a század elejétől működött, azon a földterületen épült fel, melyet a Medzichradszky család adományozott a községnek. 1796-tól állandó tanítója volt. A két világháború között állami magyar tannyelvű népiskola működött a községben, nyolc osztállyal. Az 1938-as visszacsatolás után egy állami és egy református népiskolája van a falunak [72].

1945-től elemi iskola volt a községben négy osztályteremmel és két tanítóval. 1948-ban átalakították hétosztályos iskolává, ahol 9 tanító dolgozott.

1950-ben magyar tannyelvű általános iskola működött a községben. A kétemeletes épület 10 tanteremmel és műhellyel rendelkezett, ahol már a gyerekeket 17 tanár oktatta. A tanulók középiskolai tanulmányaikat a szomszédos Nagydobronyban folytatták.

A 2005 áprilisában bekövetkezett higanybaleset után használatra alkalmatlannak ítélték a Kisdobronyi Középiskola (akkor még Általános Iskola)

épületét. Így a 2007–2008-as tanévig a tanulók több épületben tanultak. Helyet biztosítottak a helyi könyvtárban, a községháza egyik üléstermében, a református parókián és a Nagydobronyi Középiskolában a tanév folytatásához.

A 2006–2007-es tanévben a Kisdobronyi Általános Iskola 250 tanulót és 20 pedagógust számlált. 2006-ban megkezdődött az új iskola építése, melynek első részét 2007 szeptemberében, a következőt pedig 2009 októberében adták át. A Kisdobronyi Általános Iskolát 2009-ben átminősítették Kisdobronyi Középiskolává. Jelenleg iskolánkban 11 osztályban 221 tanulót 24 tanár oktat [72].

A faluban több üzlet, református templom, óvoda, orvosi rendelő, posta, községháza is működik napjainkban. A tavalyi évtől kezdve polgárórság is tevékenykedik a településen.

A falu lakosságának helyzete nem túl kecsegtető. Munkalehetőség nem sok van, csupán a közintézményeknél találni néhányat. Az itteni emberek főként mezőgazdaságból és állattenyésztésből élnek. A község területén kb. 7 farmgazdaság van. A farmerek főként állattenyésztéssel, kukorica, búzafélék, és zöldségfélék termesztésével foglalkoznak. Nagyon sokan külföldön vállalnak munkát.

Kisdobrony nyelvjárása az északkeleti nyelvjárástípushoz tartozik. Nyelvjárásának jellemző sajátosságai:

- zárt *i*-zés, amely leggyakrabban a köznyelvi *é* helyén fordul elő: *szíp, kik, níz, szína*.

- az *l* kiesése is előfordul: *zőccsig, gyűmőücs, bóut, kóudus*.

- az *i* gyakran előfordul a köznyelvi *í* helyén: *tanit, sir, irogat*.

- az *i* megfigyelhető a köznyelvi *ü* helyén is: *bikkfa, fil*.

- erősen *j*-ző: *ijen, jány, pájinka, zsemje*.

- jellemzőek az ismétléses formák: *esztet, kelletett, azótátúl*.

- az *a* előfordul a köznyelvi *o* helyén: *alló, orvas*.

- az *ó, ő* hang záródó diftongusokban realizálódik: *óu, őü: jóu, tanítóu, zőüd*.

- az *ó* helyén még előfordul az *ú*: *lú*.

- gyakran kiesik a ragok végén a *t* hang: *miér, könyvér, pénzér*.

- nem tesznek különbséget *a hol? hová?* kérésre felelő helyhatározóragok között: *Kati a könyvtárba van, Megyek az iskolába.*

Kisdobrony nyelvhasználatában ilyen tájszók fordulnak elő: *karolábé* 'karalábé', *csúszó* 'kígyó', *tengeri* 'kukorica', *paszuj* 'bab', *hokedli* 'szék', *sifony* 'szekrény', *lajbi* 'mellény', *kamara* 'kamra', *kolompír*, *krumpli* 'burgonya', *pricep* 'pótkocsi'.

Adatközlők. Az adatközlőim tősgyökeres helyi lakosok, akik szinte mindannyian a közvetlen környezetem részei: családtagok, rokonok, szomszédok és ismerősök. A korosztályok széles spektrumát képviselik, és mind az idősebbek, mind a fiatalabbak készségesen támogatták a munkámat. Minden adatközlőm hozzájárult személyes adataik felhasználásához.

Sorszám	Név	Születési év	Végzettség	Foglalkozás	Vallás
1.	Sidó Erzsébet	1979	érettségi	gazdálkodó, háziasszony	református
2.	Sidó Sándor	1970	8. osztály	traktorista	református
3.	Sidó Éva	1978	9. osztály	gazdálkodó, háziasszony	református
4.	Nagy Géza	1972	szakiskola	festő	református
5.	Nagy Gergely	1995	szakközépiskola	biztonsági őr	református
6.	Deme Izabella	2001	egyetem	könyvelő	református
7.	Nagy Ildikó	1976	érettségi	gazdálkodó, háziasszony	református
8.	Komonyi Katalin	1952	érettségi	varrónő, nyugdíjas	református

9.	Komonyi Otília	1951	8. osztály	nyugdíjas	református
10.	Komonyi Béla	1948	8. osztály	nyugdíjas, kolhozista	református
11.	B Balog Zoltán	1995	egyetem	könyvelő	református
12.	Úr Margit	1942	8. osztály	nyugdíjas, kolhozista	református
13.	Gál Dávid	1996	egyetem	tanár	református
14.	Bitai Ilona	1952	8. osztály	nyugdíjas	református
15.	Lelkes Viktor	1990	érettségi	traktorista	református
16.	Lelkes Melinda	1995	érettségi	háziasszony	református
17.	Úr Sándor	1935	8. osztály	nyugdíjas, kolhozista	református
18.	Úr Borbála	1938	8. osztály	nyugdíjas, kolhozista	református
19.	Úr Géza	1937	7. osztály	nyugdíjas, traktorista	református
20.	Gál Krisztina	1979	egyetem	tanár	református
21.	Gál László	1979	érettségi	farmergazda	református
22.	Misák István	1985	érettségi	vőfély	református
23.	Misák Szabina	1991	érettségi	háziasszony	református
24.	Balog Imre	1986	érettségi	kőműves	református
25.	Balog Csilla	1990	szakközépiskola	cukrász	református

1. A KÉRDÉSEL FOGLALKOZÓ SZAKIRODALOMRÓL

Dolgozatom elkészítése előtt elengedhetetlennek tartottam, hogy alaposan megismerkedjek a téma szakirodalmával. Fontosnak éreztem, hogy elsősorban a néprajz és a népi kultúra általános aspektusaival foglalkozzak. Ennek eredményeként sokkal mélyebben megértettem a saját szülőfalum népi hagyományait, és részletesebben tudtam őket tanulmányozni. Emellett a lakodalmi szokásokkal és hagyományokkal számos néprajzi jellegű tanulmány és monográfia foglalkozik.

Néprajzi ismereteimben jelentős támogatást nyújtott az Ortutay Gyula által szerkesztett *Magyar Néprajzi Lexikon* I-V. kötete [41, 3570 o.].

A Magyar Néprajzi Lexikon a lakodalmat a következőképpen definiálja: „A házasságkötés szokáskörének legfontosabb eseménysorozata, amelynek keretében maga a házasságkötés megtörténik. Egyéb elnevezései: menyegző, nász, lagzi. Rendezői a menyasszony és a vőlegény szülei (örömanya és örömapa, búsanya, búsapa), akik a házasságkötés lebonyolításában segédkező lakodalmi tisztségviselők gyakorlati támogatásával nagyarányú házi ünnepség keretében, mulatási lehetőséget és lakomák (lakodalmi étkezések) sorát nyújtva hajtják végre, illetve szervezik meg a házassággal kapcsolatos cselekményeket” [41, 843. o.].

Hagyományos népi kultúránk megjelenési formái folyamatosan átalakulnak, és a modern korban egyre inkább háttérbe szorulnak. Az idő múlásával a paraszti világ, amely ennek a kultúrának a szerves része volt, szinte történelmi távolságba került. E paraszti kultúra és életmód rendkívül fontos számunkra, magyarok számára, de legfontosabb tárgyi emlékei csupán faluházakban és múzeumokban találhatóak. A népi kultúra öröksége szoros kapcsolatban áll irodalmunkkal, művészetünkkel és zenénkkel, amelyek a modern nemzeti kultúránk alapjait képezik. A Magyar Néprajzi Lexikon minden egyes kötete közvetíti ezt az örökséget, összesen közel nyolcezer cikket tartalmazva, amely a néprajztudományunk jelenlegi állapotát tükrözi. Munkám során különösen fontos

az egyes fogalmak alapos megismerése, és ebben a lexikon jelentős segítséget nyújt számomra [45, 3570 o.].

Az anyaggyűjtés során szintén felhasználtam Balassa Iván: *A határainkon túli magyarok néprajza* című művét. A szerző a mai Magyarország határain túl élő magyar kisebbségek hagyományos kultúráját elemzi. Külön foglalkozik a Romániában, Jugoszláviában, Ausztriában, Szlovákiában és Ukrajnában élő magyarság szokásaival. Minden csoport bemutatását történeti háttérrel kezdi, majd részletesen tárgyalja a legjellemzőbb néprajzi hagyományokat. A könyv tartalmaz eredeti népi szövegeket, népdalokat, fényképeket és illusztrációkat, és hat fő fejezetből áll. A témám szempontjából különösen releváns a Kárpát-Ukrajna magyarságával foglalkozó fejezet, amely szintén történeti áttekintéssel indul, majd bemutatja a jeles napokhoz, az élet fordulóihoz és a munkaalkalmakhoz kapcsolódó szokásokat [6, 407 o.].

Dömötör Tekla: *A magyar népszokások* című műve átfogó képet ad a magyar népi hagyományokról, beleértve a házasságkötési szokásokat is. A könyv részletesen tárgyalja, hogyan alakították a népszokások a falvak életét. A lakodalmak kapcsán bemutatja a különböző rituálékat, mint például az *eljegyzést*, a *lakodalmi vacsorát* és az *ajándékozást*. Dömötör hangsúlyozza, hogy a lakodalom közösségi esemény, amely erősíti a családi és baráti kötelékeket. A hagyományos lakodalmak szimbolikáját és jelentőségét is részletezi, rámutatva a kulturális értékek fenntartására [18, 28. o.].

Barta Gábor: *Házasság és család a magyar népi kultúrában* című könyvében a házasság intézményét és a családi szokásokat vizsgálja, különös figyelmet fordítva a lakodalmakra. A szerző részletesen elemzi a házasságkötés előtti rituálékat, mint például a *kikérést*, amely alapvető része a hagyományos folyamatnak. A lakodalom során fontos szerepet kap a *násznép*, amely összegyűlik a fiatal pár ünneplésére. A könyvben a lakodalmi ételek és italok, valamint a zenei és táncos szokások bemutatása is szerepel. Barta hangsúlyozza, hogy a lakodalom nem csupán egy családi esemény, hanem a közösség összetartozását is szimbolizálja [10, 327. o.].

Németh Zoltán: *Házasságkötési szokások a Kárpát-medencében* című műve a Kárpát-medencében élő magyar közösségek házassági hagyományait elemzi, részletesen tárgyalva a lakodalmakat is. A könyv külön figyelmet fordít a regionális eltérésekre, bemutatva, hogyan különböznek a rituálék különböző helyeken. A lakodalmi szokások kapcsán a szerző részletezi a szertartásokat, például a *menyasszony elvitelét* és a *lakodalmi ünnepségeket*. Németh rámutat, hogy a lakodalom szerves része a közösség ünneplése, és hogy a hagyományok modernkori átalakulása is fontos téma. A könyv gazdag példákkal és történetekkel illusztrálja a hagyományokat [36, 218. o.].

Kovács Éva: *Lakodalom a néphagyományban* című könyve a lakodalmi szokások részletes elemzésére összpontosít. A mű bemutatja a lakodalom különböző fázisait, a *kérés* rituáléjától a lakodalmi ünnepségig. Kiemeli a *násznép* szerepét és a lakodalom során alkalmazott szokásokat, mint például a táncot és a népdalokat. A könyvben helyet kapnak a lakodalmi ételek és italok is, amelyek fontosak a közösségi élmény szempontjából. Kovács hangsúlyozza, hogy a lakodalom nemcsak az egyes családok ünnepe, hanem a közösség életének szerves része is [34, 125 o.].

Gulyás Andrea: *A lakodalom mint szertartás* című munkája a lakodalmak szertartásait és kulturális jelentőségét vizsgálja. Részletesen bemutatja a különböző rituálékat, beleértve a *menyasszony kiválasztását* és a *lakodalmi fogadásokat*. A könyvben a lakodalmi ételek és a táncok szerepe is hangsúlyt kap, amelyek hozzájárulnak a közösségi ünnepléshez. Gulyás elemzi a lakodalmak szimbolikus jelentését, és hogy ezek hogyan tükrözik a közösségi értékeket. A mű célja, hogy bemutassa, a lakodalom nem csupán egyéni esemény, hanem közösségi ünneplés is [27, 277 o.].

Ortutay Gyula: *Magyar néphagyományok* című klasszikus műve a magyar népi hagyományok széles spektrumát öleli fel, beleértve a házasságkötést és lakodalmakat is. A könyv részletesen tárgyalja a lakodalmi szokásokat, mint a *kérés* és az *eljegyzés*, valamint a közös ünneplést. Ortutay hangsúlyozza, hogy a lakodalmak a közösségi identitás kifejeződései, amelyek összekötik a múltat a

jelennel. A hagyományos lakodalmak szimbolikáját és jelentőségét is részletezi, bemutatva a kulturális értékek fenntartásának fontosságát [44, 128 o.].

Kiss Anna: *Lakodalmi szokások és hiedelmek* című könyve több fejezetre tagolódik, amelyek a lakodalmak hagyományos rituáléit és a hozzájuk kapcsolódó hiedelmeket tárgyalják. A fejezetek az alábbi témákat ölelik fel:

1. *A házasság előtti rituálék* – foglalkozik a kérés és eljegyzés szokásaival.
2. *A lakodalom menete* – részletezi a lakodalmi eseményeket, mint a menyasszony elvitele és a ceremóniák.
3. *Lakodalmi hiedelmek* – bemutatja a különböző hiedelmeket, amelyek a lakodalmakhoz kapcsolódnak, például a jó szerencse vonatkozásában.
4. *Ételek és italok a lakodalomban* – elemzi a hagyományos lakodalmi ételek szerepét és azok szimbolikáját.
5. *Táncok és zene* – a lakodalmi táncok és zenei hagyományok jelentőségét taglalja.
6. *A közösségi szerep* – hangsúlyozza a közösség szerepét a lakodalmak során, és hogy ezek az események hogyan erősítik a társadalmi kötelekeket.

Ezek a fejezetek együtt alkotják a lakodalmak kulturális és szociális kontextusát, bemutatva a hagyományok mélyebb jelentését és hiedelmeit [31, 302 o.].

Kis Gábor: *Házassági szokások és rítusok* című könyve a magyar és határon túli közösségek házassági rituáléit mutatja be, külön figyelmet fordítva a lakodalmi hagyományokra. A mű elemzi a hagyományos lakodalmak felépítését és a különböző szokásokat, mint például a *menyasszonytáncot* és a lakodalmi vacsorát. A lakodalom során fontos szerepet kap a közösség, amely erősíti a családi és baráti kötelekeket. A könyv célja, hogy bemutassa, hogyan élnek tovább a hagyományok a modern világban, és milyen változásokon mentek keresztül az utóbbi évtizedekben [30, 234 o.].

Csordás Csilla: *Néprajzi szokások a házasságban* című munkája a házassághoz kapcsolódó néprajzi szokásokat és hiedelmeket elemzi. A könyv részletesen bemutatja a házasságkötés előtti és utáni rituálékat, valamint a

lakodalmi szokásokat. Különösen érdekes a lakodalmi táncok és énekek bemutatása, amelyek fontosak a közösségi ünneplés szempontjából. A mű gazdag példákkal illusztrálja a hagyományokat, és hangsúlyozza, hogy ezek hogyan formálják a közösségi identitást. Csordás célja, hogy megértsük a néprajzi hagyományok mélyebb értelmét [16, 70. o.].

Tóth Anikó: *Lakodalmi hagyományok a 21. században* című könyve a modern lakodalmak hagyományait és azok változásait vizsgálja. A mű bemutatja, hogyan integrálódnak a régi hagyományok a mai lakodalmi szokásokba, beleértve a divatos elemek megjelenését. A lakodalmi szokások kapcsán a szerző interjúkat és esettanulmányokat is bemutat, amelyek révén a fiatalok szemszögéből láthatjuk a hagyományos és modern elemek kapcsolatát. Tóth hangsúlyozza, hogy a lakodalom nemcsak egy családi esemény, hanem a közösség ünneplése is, amelynek fontos szerepe van az identitásformálásban [52, 260 o.].

Balassa Iván: *A magyar néphagyomány szövegei* című alkotása a népi szövegek és hagyományok gyűjteménye, amely a *házassági szokásokat* is tartalmazza. A könyv gazdag forrást jelent a népi kultúra megértéséhez, bemutatva a hagyományos szövegek és rituálék jelentőségét. A lakodalmi szokásokat külön fejezetekben tárgyalja, kiemelve a hagyományos énekeket és táncokat. Balassa célja, hogy a néprajzi anyagok segítségével felfedezzük a hagyományok mélyebb értelmét, és megértsük, hogyan élnek tovább a hagyományok a modern társadalomban. A mű kitűnő referenciaként szolgál a népi hagyományok kutatásához [7, 472 o.].

Fekete István: *Lakodalmi hagyományok a magyar falvakban* című könyve a falusi lakodalmak hagyományait és azok társadalmi szerepét vizsgálja. A mű bemutatja a különböző lakodalmi szokásokat, mint a *menyasszonytáncot* és a *nászéjszakát*. Kiemeli a közösség szerepét a lakodalmakon, amelyek erősítik a társadalmi kötelekeket. A könyv célja a hagyományok megőrzésének fontosságának hangsúlyozása, különösen a falusi közösségek esetében [24, 43 o.].

Kósa László: *A lakodalmak világa* című könyve több fejezetre oszlik, amelyek különböző aspektusait tárgyalják a lakodalmi szokásoknak. Az első

fejezetben a lakodalmak történeti háttérét és fejlődését mutatja be, míg a következő fejezetek a hagyományos rituálékra, mint például a *menyasszony elvitele*, a *kérési szokások* és az esküvő előtti eseményekre összpontosítanak. A könyv részletesen elemzi a lakodalmi ünnepség menetét, beleértve a vendégek fogadását, a lakodalmi vacsorát és a különböző táncokat. A fejezetek gazdag példákkal és hiedelmekkel illusztrálják a hagyományos szokásokat, és rávilágítanak a lakodalmak mélyebb kulturális jelentésére [35, 470 o.].

Bohus Károly: *A lakodalom története* című műve több fejezetre tagolódik, amelyek a lakodalom különböző aspektusait vizsgálják. Bohus a különböző regionális hagyományokat is összehasonlítja, így bemutatva a lakodalmak sokféleségét Magyarország különböző területein. A könyv gazdag illusztrációkkal és példákkal támogatja az elméleti megállapításokat, valamint a lakodalmi ételek és táncok jelentőségét is hangsúlyozza. A célja a hagyományos értékek megőrzésének fontosságának hangsúlyozása, és a lakodalmak kulturális örökségének bemutatása a modern világban [15, 186 o.].

Kárpátaljai vonatkozású leírások is megjelentek a témával kapcsolatban. Ilyen például Espán Margaréta: *Hagyományok, nemzeti értékek Kárpátalján* című munkája, amely a kárpátaljai magyar közösség hagyományait és kulturális értékeit vizsgálja. A mű kiemeli a hagyományos népszokások, ünnepek és rituálék jelentőségét a helyi identitás fenntartásában. Különösen figyelmet kapnak a lakodalmi szokások, amelyek a közösség összetartozását és a családi kapcsolatok fontosságát hangsúlyozzák. A lakodalom során végzett rituálék, mint a *menyasszony eljegyzése* és az *ünnepi vacsora*, gazdag szimbolikával bírnak, tükrözve a helyi értékeket. Espán részletesen tárgyalja a lakodalmak zenei és táncos elemeit, amelyek elengedhetetlen részei az ünneplésnek. A szerző rámutat a hagyományos ételek szerepére is, amelyek a lakodalmak során az összetartozást erősítik. A könyv bemutatja a közösségi ünneplés fontosságát, amely nemcsak a családok, hanem az egész közösség életében meghatározó szerepet játszik. Espán Margaréta célja, hogy tudatosítsa a hagyományok megőrzésének fontosságát, különösen a globalizáció korában. A mű gazdag példákkal és illusztrációkkal segíti

a kárpátaljai magyar kultúra megértését. Összességében a könyv a kárpátaljai hagyományok és nemzeti értékek védelmét és átörökítését szolgálja [23, 121. o.].

Szabó Andrea: *Kárpátaljai lakodalmi szokások* című műve kifejezetten a kárpátaljai lakodalmi hagyományokra összpontosít. A könyv részletesen tárgyalja a lakodalom különböző fázisait, a *kéresi* szokásoktól kezdve a vacsorán át a táncig. A szerző rávilágít a lakodalmi hiedelmekre, amelyek a boldogság és a termékenység kívánságát fejezik ki. A mű célja, hogy megőrizze és népszerűsítse a helyi hagyományokat, miközben bemutatja azok jelentőségét a kárpátaljai magyar közösség életében [47, 200 o.].

Kovács Sándor: *Lakodalmak a Kárpátalján* című művében számos hiedelmet említ, amelyek a lakodalmi szokásokhoz kapcsolódnak. Íme néhány példa:

1. **Menyasszonyi ruházat:** A menyasszony ruhájának színe és díszítése fontos jelentőséggel bír. Hiedelem szerint a fehér ruha a tisztaságot és a boldogságot jelképezi, míg más színek, mint a piros, a termékenységet vonzzák.

2. **Lakodalmi ételek:** Bizonyos ételek elkészítése és fogyasztása is hiedelmekhez kötődik. Például a kalács sütése és fogyasztása a bőség és a jólét szimbóluma, míg a sózott hús a hosszú életet és az egészséget kívánja.

3. **Zene és tánc:** A lakodalmak során játszott zene és táncok is fontosak. A hiedelmek szerint a táncoknak meg kell határozniuk a jövő boldogságát, és bizonyos táncformák a termékenység elősegítésére szolgálnak.

4. **Kéresi szokások:** A házasságkötés előtti kéresi szokások során a házasságra vonatkozó hiedelmek is megjelennek. Például, ha a menyasszonyt a kérés során feszülten viselik, akkor ez a jövőbeli házasság boldogságát is befolyásolhatja.

5. **Menyasszony elvitele:** A menyasszony elvitelének rituáléja során a hiedelmek szerint, ha a férfi az első szót mondja el, az biztosítja a dominanciáját a házasságban.

Ezek a hiedelmek szorosan összefonódnak a kárpátaljai lakodalmi szokásokkal, és fontos részei a helyi kulturális örökségnek [34, 70. o.].

Legnagyobb segítségemre Móricz Kálmán: *Nagydobrony* című monográfiája volt. Ebben ugyanis szülőfalum is megjelenik, s itt a házasságkötési szokásokat

részletesen bemutatja, kiemelve a helyi hagyományokat és rituálékat. A műben leírja a házasságkötés előtti szokásokat, amelyek közé tartozik a *kérés*, amikor a férfi és családja felkeresi a menyasszonyt és annak családját, hogy megkérjék a lány kezét.

Móricz hangsúlyozza a családi és közösségi összefogás fontosságát, amely a házasságkötési ceremóniák során megnyilvánul. A hagyományos *eljegyzés* és a vőlegény ajándékainak jelentőségét is taglalja, amelyek a jövőbeli házasság szilárdságát szimbolizálják. A könyvben szereplő szokások között említi a *menyasszonyi ruhát* és annak jelentőségét, valamint a különböző rituálék, mint például a házasságkötés utáni ünneplés, amelyek a közösség identitásának erősítésére szolgálnak.

Móricz Kálmán alapos kutatása révén a házasságkötési szokások nemcsak a Nagydobronyban élő emberek életét tükrözik, hanem a helyi kultúra mélyebb megértését is lehetővé teszik [43, 123 o.].

Az ukrán szakirodalom között is találtam néhányat, amelyek a házasságkötési és lakodalmi szokásokkal foglalkoznak, különösen Kárpátaljai vonatkozásban:

Kravets, L. - Сімейні звичаї українців Закарпаття (*A Kárpátaljai Ukrajnaiak Családi Szokásai*). Ez a munka a kárpátaljai ukrán közösség családi hagyományait és szokásait részletezi, különösen a házasságkötés és lakodalmak vonatkozásában. A szerző bemutatja a házasságkötési ceremóniák hagyományos elemeit, a *kérés* rituáléját, valamint a lakodalom menetének különböző szokásait. A könyv hangsúlyozza a közösségi összefogást és a hagyományok megőrzésének fontosságát [61, 312 o.].

Suhorukov, V. - Традиції весільного обряду в Закарпатті (*A Lakodalmi Szertartások Hagyományai Kárpátalján*). Suhorukov műve a kárpátaljai lakodalmi szokásokkal foglalkozik, részletesen bemutatva a lakodalmak hagyományos rituáléit és szokásait. A könyvben található leírások segítségével a helyi kultúra gazdagságát és sokszínűségét ismerhetjük meg. A szerző emeli ki a lakodalmak során használt zenei és táncos hagyományokat, valamint a lakodalmi ételek szimbolikáját [62, 285 o.].

Hrin, T. - Культурні традиції Закарпаття (*Kárpátalja Kulturális Hagyományai*). Hrin munkája a kárpátaljai kulturális hagyományokat összefoglaló könyv, amely kiterjed a házasságkötési és lakodalmi szokásokra is. A fejezetekben a házasságkötés előtti rituálék, a lakodalmak menete, valamint a hiedelmek és szokások részletes leírását találjuk. Hrin célja a kárpátaljai ukrán közösség hagyományainak megőrzése és népszerűsítése, bemutatva azok társadalmi és kulturális jelentőségét [63, 368. o.].

A témával kapcsolatos szakirodalom rendkívül gazdag és sokszínű. Ezek a források nagyban hozzájárultak az anyaggyűjtéshez és a szokások bemutatásához.

2. A KISDOBRONYI LAKODALMI SZOKÁSOK MÚLTJA ÉS JELENE

Szülőfalumban a lakodalmi szokások gazdag hagyományokkal bírnak, amelyek évszázadokon át formálódtak. A múltban a lakodalom nem csupán az ifjú pár ünnepe volt, hanem a közösség összetartozásának kifejeződése is. Az esküvő előtti időszakban számos rituálé zajlott, mint például a ma is divatos leánybúcsú vagy a legénybúcsú, amelyek célja a fiatalok számára a búcsúzás és az új élet kezdete volt.

A jelenben is sok szokás megmaradt, de a modern lakodalmak gyakran egyedibb, személyre szabott formákat öltöttek. Az internet és a közösségi média hatására a hagyományok keverednek, így új elemek is megjelennek, mint például tematikus esküvők. A tradicionális ételek és táncok továbbra is központi szerepet játszanak, de a pár egyedi stílusa és kívánságai egyre nagyobb teret nyernek. A lakodalmak tehát folyamatosan fejlődnek, tükrözve a társadalmi változásokat és a fiatalok egyéni ízlését.

2.1. Ismerkedés

Megismerkedtek a bálban, a fonóban, tollfosztáskor vagy akár a dohány simítása közben is. Megszerették egymást. Házasságot ígértek egymásnak.

A párválasztás hagyományai különböző kultúrákban és időszakokban eltérőek voltak, de általánosságban elmondható, hogy sok esetben a családok és közösségek nagy szerepet játszottak a házasságok megkötésében. Így volt ez Kisdobronyban is, ahol a párválasztásnak nagy hagyományai voltak.

A házasságon kívül élők aránya nem volt jelentős. Az emberek úgy vélték, hogy a *vénlányság (vínjány)* és az *agglegénység (vínfijú)* komoly szégyennek számított, és a falu törvényeivel is ellentétes állapotnak tartották. Éppen ezért a család és a helyi közösség segítette a nőtleneket és a hajadonokat az ismerkedésben, párválasztásban és családalapításban.

Voltak úgynevezett *elrendezett házasságok* is, amelyet a szülők előzetesen megbeszéltek és úgymond ráerőltették a gyermekeikre a választásukat. Kati néni is így kötött házasságot férjével, Andrással: „*Bandi szüleji jóviszonyba vótak a szülejimmel és tehetősek is vótak ami aszt illeti. Ídesapám és ídesanyám így ugy gondolta, hogy jó dógom lenne, ha Bandihoz hozamennék. Nem vót más választásom, el vót döntve. Megtartottuk a lakadalmat. Az elejín vót sok nehézség, de az évek alatt megszerettük egymás és örültem a szülejim döntísínek. 50 évet íltünk le együtt. Nem adnám semmiirt.*” (Komonyi Katalin, 72 éves)

A simítóban – idősebb adatközlőim elmondása szerint – igen sok szerelem szövődött, hiszen itt alkalom nyílt az ismerkedésre. Bár a legényeket nem mindig látták szívesen, azok ugyanis sokszor ellopták a dohány legjavát.

Adatközlőim elmondása szerint az 50-es 60-as években a szomszédos Nagydobronyban simítóbált is rendeztek a munka végeztével, ahová a kisdobronyi simítók is gyakran hivatalosak voltak. Itt aztán megünnepelték a munka sikeres befejezését: ittak, ettek, mulatoztak. Így ez az alkalom kiváló színhelye volt az ismerkedésnek. A nagydobronyi simítóbálról Móricz Kálmán is említést tesz monográfiájában [43, 203. o.].

A tollfosztás szintén remek hely volt az ismerkedésre, hiszen nem számított nehéz vagy piszkos munkának, szebb ruhában is lehetett végezni – jegyzi meg Móricz Kálmán is [43, 203. o.]. Ezt a leányok ki is használták, és szépen kiöltözve várták a legényeket, akik gyakran be is segítettek. Emellett a hangulatról is gondoskodtak. Ha észrevették, hogy valamelyik leánynak alábbhagyott a kedve, gyorsan egyikük eltüsszentette magát. Erre lett is nagy nevetés, mivel a könnyű pihe mind felszállt és ellepte az egész szobát. Még nagyobb riadalom lett, amikor madarat eresztettek a tollak közé. A leányok mindig a szívüknek kedves legények mellé ültek, így könnyen meg is szerették egymást. Beszélgettek, nevetgéltek, jól érezték magukat. Sok szerelem szövődött tollfosztás közben.

Géza bácsi (86 éves) elmondása szerint, az ő legénykorában a koccsot (a toll kemény szára) összeszedték, és a szívüknek kedves lány háza elé dobták. Ez az udvarlás jelének számított.

Szülőfalumban voltak úgynevezett *legényesték* (kedd, csütörtök, szombat és vasárnap), amikor a lányos házakhoz jártak a fiúk udvarolni. Ilyenkor akár 6-10 legény is csapatba verődött és úgy járták a falut. A lányok választottak, hogy melyik fiú nekik a szimpatikus, az pedig ott maradt, a többi pedig tovább próbálkozott más házaknál. Aki ott maradhatott az már komoly udvarlónak számított és ő volt a lány *szeretője*. Ilyenkor már a legény minden este egyedül járhatott udvarolni. Bálba és lakodalomba együtt mentek, és alkalmanként kisebb ajándékokat adtak egymásnak: a lány *kivarrott zsebkendőt, mályva- vagy rozmaringbokréját*, míg a fiú *kázmírkeszkenőt, pántlikát* ajándékozott. Az udvarlás általában néhány hónaptól akár egy-két évig is tarthatott. Ha azonban a fiút elvitték, például a *lágerbe* vagy katonának, a lány hajlandó volt várni rá, akár három évig is, amíg haza nem tért.

A régi ismerkedési szokások szorosan összekapcsolódtak a lakodalmi hagyományokkal, hiszen az esküvők gyakran a fiatalok találkozásának színhelyéül szolgáltak. A falusi közösségekben a fiatalok közötti kapcsolatépítés sokszor a táncesteken indult. A lakodalmak során a legények és leányok tánc közben figyelték egymást, hiszen a multság remek alkalmat kínált a flörtölésre. A táncok és énekek nem csupán szórakoztatásra szolgáltak, hanem lehetőséget adtak a fiataloknak érzelmeik kifejezésére is.

Adatközlőm is így ismerkedett meg hitvesével, meséli: *„Bélával egy táncos mulacságon figyeltünk fel egymásra, ahova akkoriba a fiatalok jártak niha-niha kikapcsolódni. Táncoltunk, mulattunk azon az estén, azután pedig már minden jött magától. Béla idesapámtól engedélyt kért az udvarlásra, amit meg is kapott. Összesen 5 hónapig udvarolt, azután meg is esküdtünk, 3 évvel vót idősebb tülem. Azóta is boldog házasságban élünk in máron 54 éve.”* (Komonyi Otília, 73 éves)

Az udvarlás gyakran a családok közötti egyeztetésekkel kezdődött, ahol a fiatalok szülei meghatározták, kik az elfogadható jelöltek. Az ifjú férfiak gyakran különböző hódító trükköket alkalmaztak, mint például virágokat hozni a kiszemelt leánynak. Az első találkozók sokszor a templomok környékén zajlottak, ahol a közösség tagjai összegyűltek. A fiatalok számára fontos volt, hogy

bemutakozzanak egymásnak a családok előtt, hiszen ez hozzájárult a jövőbeli kapcsolatok legitimitásához.

Margit néni is egy templomi találkozásnak köszönhette házasságát férjével, Sándorral: *„Minden vasárnap elmentem a templomba ídesanyámmal és ídesapámmal és láttam, hogy Sándor is ott vót a családjával. Mindig mosolygott rám és illedelmesen köszönt nekünk. Szüleink is jól ismerték egymást, így gyakran oda jöttek beszélgetni hozzánk a templom elé. Sándor mindig olyan szípen mosolygott rám és egyszer csak megkérdezte ídesapámat és persze engem is, hogy udvarolhat-í hozzám. Apám megengedte neki és el is kezdett udvarolni, aminek én is nagyon örültem, hiszen nagyon szíp szál legíny vót. Három hónap udvarlás után megültük a lakadalmat és nem sokkal kísőbb családot is alapítottunk.”* (Úr Margit, 82 éves)

Az udvarlás során a férfiak gyakran házhoz mentek a lány családjához, hogy tiszteletteljesen kérjék meg a lány kezét. A lányok sokszor jelezték, hogy érdeklík őket, például egy szép nézés vagy egy mosoly formájában. A közös rendezvények, mint a vásárok és bálók, szintén remek alkalmak voltak a fiatalok számára, hogy megismerjék egymást. Az ilyen események nemcsak a szórakozásról szóltak, hanem a közösség összetartozását is erősítették.

Nagymamám és nagyapám is szintén egy bálon, szüreti bálon ismerkedtek meg, meséli édesapám: *„Nagyapád csongori vót és akkoriba sokan jártak Kisdobronyba onnan a szüretibálra. Mamád is ott vót ezen a szüretibálon, ahol táncolni kezdtek és a táncbúl szerelem lett. Egy év hűsígés udvarlás után meg is tartották a lakadalmat.”* (Sidó Sándor, 54 éves)

A lakodalmak különböző szokásai, mint például a menyasszony elrablása, szintén hozzájárultak a fiatalok ismerkedéséhez és párválasztáshoz. A férfiak bátran megpróbálták elcsábítani a menyasszonyt, ezzel megmutatva bátorságukat. A közösség ezt sokszor játékos keretek között élte meg, így a feszültséget és a rivalizálást humorral oldották fel.

Egy ilyen mennyasszony rablás eredményeképpen kötött házasságot Sanyi bácsi is feleségével: *„Boriskával dohánysimitáskor ismerkedtünk meg. Rögtön*

egymásba is szerettünk, de a szülei addigra már mást szántak neki. Boriska nem akart Dezsőhöz hozzámenni, mert engem szeretett. Azonban a szülei már a lakadalmat is megszervezték nekik, de én úgy döntöttem, hogy ezt nem hagyom annyiba és megszöktettem Boriskát. El is mentem a lakadalomba és a onnan szöktettem el a mennyasszonyt. Kísőbb a szülei is megbíráltak ezzel és elfogadtak velüknek. Azóta is szeretetben, boldogságba ülünk együtt.” (Úr Sándor, 89 éves)

A hagyományos udvarlási formák sok esetben szigorú szabályokhoz kötődtek, de idővel ezek lazultak. A modern kor eljöttével sok régi szokás átalakult, de a hagyományok emléke tovább él.

A 21. században a fiatalok számos helyen ismerkednek, főként a technológiai lehetőségeknek köszönhetően. Néhány népszerű helyszín:

1. *online társskereső alkalmazások*: mint például Tinder, Bumble és Hinge, ahol a fiatalok gyorsan és könnyen találhatnak potenciális partnereket.

2. *közösségi média*: platformok, mint Facebook, Instagram vagy TikTok, ahol a fiatalok barátságokat alakíthatnak ki és ismerkedhetnek.

A közösségi média által ismerkedett meg adatközlőm, Melinda is férjével Viktorral: *„Viktor bejelölt Facebookon és mivel szimpatikusnak tűnt képek alapján, vissza is jelöltem. Nemsokkal később rámírt és elkezdtünk beszélgetni. Sok közös témánk volt, így hamar megvót a szimpátia. Elhíjt randizni, ami nagyon jól sikerült. Egyik randit követte a másik és egymásba szerettünk. Két év udvarlás után megkírte a kezem és összeházasodtunk.” (Lelkes Melinda, 29 éves)*

3. *zárt csoportok és fórumok*: különböző érdeklődési körök szerinti csoportokban, ahol közös hobbi vagy szenvedély alapján ismerkedhetnek.

4. *események és fesztiválok*: koncertek, művészeti események vagy fesztiválok, ahol a hasonló érdeklődésű fiatalok találkoznak.

Unokatestvérem, Geri is egy koncerten ismerte meg mennyasszonyát: *„Izával egy koncerten tanálkoztunk, Beregszászba. Az egyik haverom rángatott el rá, mert amúgy én nem is akartam menni, nem nagyon ismertem a fellépőket. Őszintén szólva egyáltalán nem élveztem, így mondtam a barátomnak, hogy megyek és iszok valamit. Beálltam a sorba, hogy veszek valamit inni, amikor*

láttam, hogy a hátam megett egy nagyon szép lány állt. Gondoltam előre engedem. Szóltam neki, hogy menjen nyugodtan elém, én ráírek. Végül meghívtam egy italra és elkezdtünk beszélgetni. Az este nagyon jól sikerült. Megbeszítettük, hogy ennek mindenképp kell még, hogy legyen folytatása. Randizgattunk és a barátnőm lett. Három év udvarlás után megkértem a kezét, s a lagzit pedig jövőre tervezzük megtartani.” (Nagy Gergely, 29 éves)

5. *iskolák és egyetemek*: tanulmányi csoportok, klubok és különböző rendezvények szintén remek lehetőséget adnak az ismerkedésre.

6. *sportesemények*: sportklubok és csapatok, ahol a közös aktivitás elősegíti a kapcsolatok kialakulását.

7. *kávézók és bárók, szórakozóhelyek*: hagyományos helyszínek, ahol a fiatalok társaságban tölthetik az idejüket.

Nagynéném is férjével egy szórakozóhelyen ismerkedett meg, s ebből később házasság lett: *„Imivel még annó a K2-ben ismerkedtünk meg. Baráti társasággal volt ő is és én is. Kiszúrtam, hogy egy ideje már figyel, aztán oda is jött hozzám, hogy felkérjen táncolni. Táncoltunk, beszélgettünk, szimpatikus volt. Később elhívott randizni, amire azért félve mentem el, mert nem volt annyira jó híre a környékünkön. Nagy nőcsábászként emlegették. A randik viszont nagyon jól sikerültek és összejöttünk, aminek édesanyám az elején nem igazán örült. Később hála Istennek megbékélt vele és nagyon megszerette ő is. Három év udvarlás után megkérte a kezem. Megtartottuk a gyűrűcserét majd a lakadalmat is.” (Balog Csilla, 34 éves)*

8. *virtuális események*: online workshopok, webináriumok vagy játékesemények, ahol az emberek interakcióba léphetnek.

9. *utazások*: csoportos utazások, szállások, ahol a fiatalok könnyen találkozhatnak más utazókkal.

10. *hobby- és szabadidős tevékenységek*: képzőművészeti tanfolyamok, főzőtanfolyamok vagy táncórák, ahol a közös élmények segítenek az ismerkedésben.

Ezek a helyszínek sokféleséget kínálnak, és lehetővé teszik a fiatalok számára, hogy a számukra legmegfelelőbb módon találjanak egymásra.

A fiatalok ma már más eszközöket használnak az ismerkedéshez, mint például a közösségi média, de az esküvői szokások még mindig visszautalnak a régi hagyományokra. A lakodalmak ma is fontos szerepet játszanak a kapcsolatok kialakulásában, hiszen a közös ünneplés és a családi kötelek erősítése továbbra is középpontban áll. A régi ismerkedési szokások öröksége tehát a mai napig érződik a fiatalok életében, emlékeztetve őket a múlt értékeire.

2.2. A leánykérés

Ha a fiú úgy érezte, hogy komoly szándékkal fordul a lány felé, akkor először a barátai és a családtagjai körében beszélt arról, hogy szeretné megkérni a lány kezét. Ezután a fiú családja, általában az apja vagy más idős rokon, elment a lány szüleihez egy előre egyeztetett időpontban (általában *udvarlós napokon*: kedd, csütörtök, péntek), hogy tiszteletteljes módon kifejezze a házassági szándékát.

Géza bácsi (87 éves) így emlékezik a leánykérésre: *„Én apámmal és keresztapámmal mentem el megkérni Irén kezét. Apósomnak pájinkát vittünk ajándékba, anyósomnak meg anyám kalácsot sütött. Apám feltette a nagy kérdést, amire Irén szülei igennel feleltek. Még aznap kitűztük a dátumot a lakodalomra.”*

Ekkor sokszor ajándékokat is vittek, amelyek a tisztelet és a jó szándék jeléül szolgáltak.

Néhány esetben olyan is előfordult, hogy a fiú anyja egyedül ment el megkérni a lány kezét, s itt nem az előre megbeszélte időpont volt a jellemző, hanem mindinkább a váratlanság volt a prioritás. Ezzel az anyós a menyecske jelöltet tesztelte úgymond, hogy mennyire van otthon rend és hogy mennyire szorgos a leányzó.

Ezek voltak az *előkészített leánykérések*, de létezett úgynevezett *előkészítetlen leánykérés* is, ahol a szándék végkimenetele nem mindig volt kedvező. Azonban még ilyen esetben is akadt némi előzetes információ a kérésről.

A válaszadás egyik módja a legény által otthagytott szűr kiakasztása vagy bent tartása volt. Innen ered a ma is használt mondás: *Kirakták a szűrét.*

A leánykérés után az *eljegyzés* (nem volt egységes neve, mert nevezték *kézfogónak* vagy *jegyváltásnak* is) következett. Ez előzte meg az esküvőt. A kézfogó általában az esti órákban történt és a lányos háznál történt. A főszerepet ilyenkor a leendő vőlegény keresztapja játszotta. Ő tájékoztatta a lány családját arról, hogy a fiatalok és szüleik korábban már megegyeztek a házasságról, és verset mondott, amikor megérkeztek a lány házához.

***

*Hajnalban jöttem, jó lányom, hallgass csak reám,
Itt állok most, mint egy jó barát.
Keresztfiamnak keresek feleséget,
Ki szívét örömmel ad.*

*Te vagy a napfény, csillag az éj,
Szeretetteljes, mint a hűvös lég.
Kérlek, add a kezed, fogadd el most,
Legyél az ő társa, ki boldog és jó.*

*Keresztfiam szívében nagy vágy él,
Veled az élet gyönyörű, nézd.
Fogadd el tőlem e szívből jövő szót,
Kérlek, legyél az ő hű szeretője, úgy jó!*

A lány megköszönte a verset, majd két kendőt ajándékozott. A jegygyűrűket egy kis tálcán helyezték el, és először a vőlegény húzta fel a gyűrűt a lány gyűrűsujjára, majd ő következett. A gyűrűhúzás után a fiú apja vagy keresztapja is mondott egy verset.

***

Miután a gyűrűt egymás ujjára húztátok, hallgassátok meg jól,

Egy szép történet kezdődik, mint a felkelő nap a dombon.

*Két szív egybe forr, mint a búza a földben,
Mától együtt jártok, ez a szép üzenet benne.*

*Hűséget fogadtok, mint a fának gyökere,
Szeretet az alapja, mit épít a kezetek.
Tartsátok egymást, mint az eső a földet,
Boldogságban éljete, ez legyen a ti utatok.*

*Ez a gyűrű csak jelképe a közös útnak,
Kéz a kézben járjatok, és legyetek mindig boldogok!*

A fiatalok pár hétig vagy hónapig jegyben jártak, ettől kezdve *jegyeseknek* nevezték őket.

Az eljegyzést követő vasárnap a lány, szülei és keresztszülei elmentek *háztűznézőbe*, hogy megnézzék azt a helyet, ahová a lányt viszik. Ha a hely tetszett, a szülők a fiatal párral együtt kitűzték a lakodalom időpontját.

Manapság már teljesen kikopott ez a szokás, ilyen hagyományos formai keretek közé szorított lánykérés már nincsen, inkább a meghittebb körülmények között – csak a pár vagy esetleg néhány barát jelenlétében – történik a lánykérés. Ilyenkor a fiú *foglaló gyűrűt* ad a lánynak, ezzel jelezve szándékát a lefoglalásra. A fiatalok napjainkban a lánykérés után *gyűrűcserét* szoktak tartani az esküvő előtt. Ez általában a lányos háznál zajlik. A család, a keresztszülők és a barátok vesznek részt rajta. A gyűrűcserére a vendégek megajándékozzák az ifjú párt, főként háztartásbeli eszközökkel, amelyeket a későbbi közös életük során fel tudnak használni. A következő héten a fiús háznál megtartják a *visszavágót*.

Régen minden lány számára az esküvő előtt a szülők készítettek *kelengyét*, amit sokan *stafírungnak* is neveztek. A kelengye általában tartalmazott: ruhaneműt, kendőket, abroszokat, takarókat, lepedőket, ágyszőnyeget és háztartási eszközöket. A férjhezmenetelkor a lányok bútort is kaptak a szüleiktől. A kelengyés láda

készítése régi hagyomány volt a faluban, és a kelengye jelentős része kézzel készült; gyakran a lányok maguk szőtték és hímezték a kendőket. Később néhány dolgot meg is vásároltak. A stafírungot a lány addig gyűjtötte és készítette, amíg férjhez nem ment, és leginkább akkor vált hasznára, amikor az esküvő után a vőlegényéhez költözött.

Napjainkban a lányoknak már nem készítenek kelengyés ládát. Abban az esetben, ha a lány odaköltözik az esküvő után a fiúhoz, akkor saját dolgait viszi magával, illetve a gyűrűcserén kapott ajándékokat. Kisdobronyban nagy hagyománya van annak is, hogy a férjhez menő lánynak a szülei bútort vesznek, ami főként hálószobai bútor szokott lenni.

2.3. Lakodalmi előkészületek

A lakodalomra általában az azt megelőző héten, vasárnap hívták meg a vendégeket. Más falvakban, vagy a vendégek számától függően akár két héttel korábban is. Ez volt a *hívogatás*. Míg manapság papír alapú meghívót is visznek a jegyesek, régen csak szóban hívogattak. Annakidején ilyenkor szóltak a közelebbi rokonoknak, szomszédoknak is, hogy segíteni is sok szeretettel várják az asszonyokat és a férfiakat is: sütni, főzni, sátrat állítani, díszíteni.

A *mennyasszony* és a *vőlegény* ekkor kérték fel a *tanúkat* is, illetve a *nyoszolyólányokat* (egy nyoszolyólány volt a menyasszony oldaláról, egy pedig a vőlegényéről) és a *nyoszolyóasszonyt* (a vőlegény *ánya* (sógornője) volt). A *násznagyok* (a vőlegény és a menyasszony keresztapjai, nagybátyjai) is ily módon lettek felkérve. Mostanában hívogatáskor kéri fel a menyasszony a *koszorúslányokat* is.

Az igazi készülődés a lakodalom előtti hétfőn kezdődött. Maga a lakodalom az csak szombaton zajlott, de egész hétre volt tennivaló. Kisdobronyban a lakodalom általában a lányos háznál volt megtartva, így az előkészületek is legtöbbször ott zajlottak. Esetleg akkor volt a fiúnál, ha sokan voltak meghívva és a fiúnál nagyobb volt az udvar. Az asszonyok összegyűltek és az első lépés a

sütemények megsütése volt, azon belül is a szárazsüteményekkel kezdték: „*Mán hétfűn elkezdtek sütni a szárazsüteményeket, mert az állt el a legtovább, utána meg a többit. Csütörtökig be kellett fejezni a sütést, hogy szít lehessen osztani.*” (Komonyi Katalin, 72 éves). Utána jött a lapok megsütése, majd pedig szerda este vagy csütörtök reggel a lapok betöltése. A kicsiktől a nagyokig mindenkinek megvolt a dolga. Senki nem lustálkodhatott azon a héten.

Emellett az asszonyok főztek is minden nap, hogy a segítőknek legyen mit enni. Ilyenkor jó volt a hangulat, az asszonyok pletykálgodtak, dalolászta, jókedvűen serénykedtek.

A tempó szorított volt: hétfő, kedd és a szerda is a süteményekről szólt, hogy csütörtökön már tudják szétosztani a minden meghívott családnak járó egy doboz süteményt. Persze a keresztszülők és a közelebbiek is két dobozzal kaptak. Ők még hét elején elvitték az ajándékot, ami élelmiszer volt: liszt, tojás, cukor, rizs (*kása*), vaj, tyúk, amit a lakodalmi menühöz használtak fel. A *násznép* többi tagja pedig általában csütörtökön vitte el ezeket: „*Vittek cukrot, lisztet, kását, tojást meg tyúkot is, persze a keresztszülőknek meg a közelebbiek duplán kellett vinni.*” (Úr Margit, 82 éves) A 2000-es évektől sokan inkább már csak pénzt vittek ezek helyett, de napjainkra pedig már teljesen kiveszett ez a szokás, ugyanis csak az étterembe visznek borítékot a vendégek. Az alapanyagok mellett a rokonok edényeket is biztosítottak a lakodalomra. Összehordták kinek mije volt, hiszen egy nagy eseményről beszélünk – ami akár 150-250 fős is lehetett – és nem volt annyi evőeszköz, tányér, tál stb. Ezeket megjelölték, mivel előfordult, hogy összekeveredett és akkor lett nagy vita.

Közben a férfiak a sátor felállításával voltak elfoglalva, illetve főzőhelyiségeket is kialakítottak az asszonyok számára.

Csütörtök este vagy pénteken egész nap az alapanyagok előkészítése zajlott: tyúkpucolás és a húsfélék készítése. Idős adatközlőm elmondása szerint az 50-es 60-as években a *disznóvágás* is ezen a napon történt, hogy minden hús friss legyen. A későbbiekben azonban ezt már a lakodalmi hét előtt lebonyolították, hogy ne keljen még ezzel is akkor foglalkozni. Az asszonyoknak így is rengeteg ételt kellett

elkészíteniük rövid idő alatt, hiszen nem volt sok hűtőszekrény, így könnyen megromolhatott az étel. Káposztatöltés is csak péntek este zajlott, hiszen ez ráért akkor is.

Adatközlőim között voltak szakácsasszonyok is, akiket külön hívtak a lakodalmakba főzni. Az ő feladatuk az volt, hogy irányítsák a többieket, ki mit csináljon. Általában a fiatalabbak a süteményeket készítették, az idősebbek meg a húseteleket, leveseket: „*Én már fejből tudtam miből mennyi kel, nem egy lakodalomba főztem már. Híjtak engem még Nagydobronyba, de még Csongorra is.*” (Komonyi Katalin, 72 éves). Szombaton az előkészített ételeket megsütötték, megfőzték, hogy azok frissen kerüljenek a vendégek elé. A segédkezés végén a menyasszony a segítőknek ajándékot adott. Az asszonyok kivarrott kötőt kaptak, míg a férfiak kivarrott kendőt.

Az 60-as 70-es években a lakodalmi ételek között szerepelt a töltött káposzta, a húsleves, a töltelék, rántott hús, fasírt, csirkepaprikás, és a töltött tyúk. A 80-as évek vége felé ez kiegészült franciasalátával és hidegtállal. Napjainkban is hasonló a menü a lakodalmakban.

Péntek esti multság volt még a sátor feldíszítése is, ami a fiatalok feladata volt. Az 1990-es évek elejétől ezt a péntek estét már *legénybúcsúnak* is hívták. A vőlegény a fiúkkal zöld ágat hozott az erdőből, amivel később feldíszítették a lányokkal együtt a sátrat. Később már volt krepp-papír meg lufik is. Volt viccelődés, mulatozás, táncolás. A sátor bejáratához a következő kiírást függesztették ki: „*Szeretettel fogadjuk kedves vendégeinket!*”

Húsz-harminc évvel ezelőtt az esküvő napja kizárólag szombat lehetett, míg manapság már lehet a lakodalom akár csütörtökön, kedden vagy pénteken is.

A helyszín is megváltozott, hiszen napjainkban már csak éttermekben tartják a lakodalmakat, így nem kell egy hétig sütni-főzni. Az viszont még máig szokás, hogy a lányos háznál egy kisebb sátrat állítanak, hogy a lány kikérése után megtudják vendégelni a jelenlévőket. Ezt csak csütörtökön kezdik el készíteni, hiszen ez nem nagy mennyiség. Szomszédok, közeli rokonok segédkeznek. A süteményosztás szintén mai napig megmaradt, azonban már ezt is inkább

megrendelik, nem háznál készítik. Nincsenek már péntek esti sátor díszítések sem, helyüket a legény- és leánybúcsúk vették át.

2.4. Az esküvő napja

Az esküvő napjához kapcsolódó hagyományok éppolyan gazdagok, mint a házasság előtt lévő időszak szokásai. Az emberi élet fontos eseményei közül a házasságkötéshez tartozó szokásrendszer a legszéleskörűbb. Az esküvő után a fiatal pár új közösséget hoz létre, ezzel pedig felelős tagjává válik a társadalomnak.

Az 1920-as 30-as években a lakodalmi szertartások már kora reggel kezdetüket vették. Akkoriban nem volt nagy felhajtás – meséli az egyik idősebb adatközlőm – szerény és egyszerű lakodalmak voltak. A menü sem volt túl változatos, nem volt fényképész vagy zenész. A pap reggel összeadta őket, megebédeltek és délután már folytatódhatott is a munka.

Az 50-es 60-as évekre viszont ez a tendencia már jelentősen változott, kiterjedt több mindenre a lakodalom napjának eseményköre.

Ezekben az időkben és még a későbbiekben is a lakodalom napjának reggelén tartották a *jánybúcsúzatót*. Lényegében ez egy körtánc volt: a kör közepén a menyasszony volt, körülötte pedig az lányok és az asszonyok énekeltek és táncoltak.

Reggel a menyasszony készülődött: barátnői vagy nő rokonai segítettek neki felöltözni, megcsinálták a haját, esetleg kisminkelték egy kicsit. Manapság a haj és a smink nagyon fontos része a készülődének és ezt külön szakember készíti el. A menyasszonyi ruha mindig fehér volt, ez szimbolizálta a lány tisztaságát és ártatlanságát. Régebben koszorút is tettek a lány fejére és ahhoz rögzítették a fátylat (ezt *srájernek* nevezték). A vőlegény fekete öltönyt viselt, de aztán a 90-es évek körül divatosak lettek a színes öltönyök is: mint a sötét zöld, sötét kék vagy barna. A zakózsebébe bokrétát tűztek, ami a menyasszony csokrához volt hasonló.

Szintén a lakodalom napján történt régebben (és néha még ma is, de van, aki egy külön napon is készít képeket) az esküvői képek elkészítése. Ilyenkor az ifjú pár a közelebbi rokonokkal, barátokkal és a családtagokkal együtt elment fényképet készíteni: „*Hát a szüleji a fíjúnak meg a jányinak, nihaný barát meg a közelebbi rokonság ment kípét csináltatni. Vót hogy más faluba kellett menni, de utána mán vót Kisdobronyba is fenykípész, Nyomó Sanyi csinálta mindenkinek.*” (Bitai Ilona, 72 éves). A 90-es évek körül divatba jött, hogy fényképstúdióban készítsék el azokat. Sokan emiatt a lakodalom napjának délelőttjén bementek Ungvárra és ott készítettek képeket.

Teljesen függetlenül attól, hogy melyik háznál tartották magát a lakodalmat, mind a lányos, mind a fiús háznál készültek a vendégek fogadására. A nagy napon a vendégek a megadott időpontra elmentek a vőlegényes és a menyasszonyos házhoz, attól függően, hogy ki kinek volt a rokona, ismerőse.

Azonban az események a vőlegényes háznál kezdődtek csak igazán, mivel ide érkezik meg a nagyvőfély a kisvőfélyel együtt, hogy a vőlegénnyel és a násznéppel együtt elinduljanak a menyasszonyos házhoz. A vőfélyverseket *Misák István* nagyvőfélytől gyűjtöttem. A vőfély így mutatkozik be:

***

*Jó napot kívánok,
Hogy simán ideérkeztem ezt magam sem hiszem.
Én, aki beszélek a vőfély vagyok!
Ha el nem zavarnak ma még itt maradok!
Utamnak célját azonnal közlöm,
De elsősorban magukat köszöntöm!
Köszöntök mindenkit, kik itt egybegyültek,
A vidám mulatságba egymás mellé ültek!
Felkérek mindenkit mulassunk egy nagyot,
Töltsük el békében a szombati napot.
Itt áll mellettem egy jóképű legény,
Ki nem más, mint maga a vőlegény,*

*De álljunk meg egy szóra valami hibádzik,
A kompániából egy gyöngyszem hiányzik.*

A vőfély a mondandóját így folytatta:

*Tisztelt vendégsereg, Isten szent nevében
Induljunk el innen csendben, békességben.
Vőlegény urunknak keressük fel párját,
Az ő drága kincsét, ékes mennyasszonyát.
Szerezzünk ma néki kedvet, boldogságot,
Hozzunk a keblére egy szép gyöngyvirágot.
Induljunk el tehát Isten szent nevében,
Jöjjenek utánam mindannyikat kérem!*

Ezután elindultak hát a mennyasszonyos házhoz, őket élőzenés kíséret követte, s mikor már közeledtek legtöbbször ezt énekelték, sőt még ma is:

***

Nyisd ki, babám, az ajtód.

Csendesen, mert meghallják a szomszédok.

Nyisd ki, babám, az ajtód.

Csendesen, mert meghallják a szomszédok.

*Ha meghallják, hadd
hallják! Úgyis tudja
már a világ, Hogy én
téged szeretlek. Hogy
én téged soha el nem
felejtlek.*

Mikor megérkeztek a mennyasszonyos házhoz, a kapu zárva volt előttük. Ekkor megjelent a *lánykiadó* a mennyasszony násznagya, aki elkezdett egyezkedni a vőlegény kíséretével, pontosabban is a vőfélyel.

A nagyvőfély a következőket mondta:

***

*Örökké fent maradt Attilának híre,
Azon hőstettei, melyeket vitt végbe.
Hatalmas népével bátran járt szerte-szét.
Nem rettentí vissza őt soha semmiféle vész.
Önmagát nevezte Isten ostorának.
Ahová kiönti mérgét poharának,
Nem kedvez senkinek,
Sem a föld porának.
E hatalmas ágnak én vagyok küldötte,
Nyissák ki a kaput, mert lesz végezete.*

Mikor már eleget egyezkedtek a násznagy kinyitja a kaput és felengedi a vendégeket.

A vőfély így szól a lányos ház lakóihoz:

***

*Szerencsés jó napot e ház gazdájának!
Áldás békességet a ház gazdaasszonyának,
Ki neveli lányát másnak nem magának.
E leányos házba elsőbe bejöttem,
Jöttem, mert tudtam, hogy lám köztetek a helyem.
Vőlegény uramtól ide beküldettek, hogy számára itt helyet készítsék.
Igaz, hogy ő még ott künn várakozik, egész seregével,
ott künn csoportkozik.
Bejönne hozzátok, ha befogadnátok,
Tudom ti is őt szívesen látjátok.*

Ezután előhozatja a mennyasszonyt, azonban még itt is folytatódik a játék, mert nem rögtön az igazi mennyasszony kerül elő: először egy fiatalabb lány, aztán pedig egy idősebb néni is előkerül, ők az *álmenyasszonyok*. A vőlegény ilyenkor

jelzi, hogy egyik sem az ő mátkája. Miután már eleget szórakoztak előkerül az igazi is: „*Vittek a vőlegénynek fiatal, idősebbet, vót olyan is, hogy kettőt hármat hoztak egyszerre és kérdezték a vőlegényt, hogy megismeri í, ez í az ű mennyasszonya.*” (Úr Margit, 82 éves) A vőlegény átadja a mennyasszonyának a csokrot, a mennyasszony pedig feltűzi neki a bokrétát.

A nagyvőfély még elkéri a mennyasszonytól a hímezett kendőt, amit a lány tanú a *vőfélybotra* köt neki egy szál virággal.

***

*A vőlegény arra adta szavát,
Hogy megkérjük kedves menyasszonyát,
Mellünkre ékes bokrétát varrasson,
Pálcánkra lobogó kendőket rakasson!
Én tehát felkérem a menyasszonyt, s tanúját
A vőlegény nevében,
Hogy mellünket és pálcánkat
Díszítse fel szépen!*

A vőfély illedelmesen meg is köszöni a kendőket:

*Aki nekünk e kendőt szánta,
Legyen és maradjon az úrnak áldottja,
Sokáig éljen, semmitől ne féljen,
Soká szomorúság őhöz ne férjen.
És akárhány rojt legyen e kendőben,
Annyi áldás szálljon földi életére.
Végre ha megtudja élete pályáját,
Áldja meg a jóisten földi jóságát!*

A kisvőfély szintén kap kendőt az egyik fiatal lánytól a mennyasszony rokonságából. A 70-es 80-as évektől a zenészeknek is kért kendőt a nagyvőfély, amit a hangszerekre kötöttek. Ezt követően eljött a lakodalom szívszorító része a mennyasszony búcsúztatása.

***

*Tisztelt vendégsereg egy kis csendet kérek,
Egy pár szót indítanék, amíg véget éren.
Egymás iránt való igaz szeretetre Isten,
S ember előtt való igaz szép életre,
Tesz ma fogadalmat mennyasszony, s párja,
Ki az elindulást alig, hogy várja.
A mátká búcsúzik édes szüleitől, jó testvéreitől,
Szívében szeretet.
Szólna, de nem tud, látom bús arcáról.
Így én tehát elmondom mit elméje gondol.*

Búcsú az édesapától:

***

*Kedves édesapám figyeljél énreám,
Nézd miként nedvesül könnyeimtől orcám.
Mielőtt atyai házadból kilépek,
Tőled szívem szerint bocsánatot kérek.
Engedelmet kérek, ha megbántottalak,
Jóságodért sokszor megbántottalak.
Kedves édesapám felejtsd el ezeket,
A jóisten áldjon meg érte tégedet!*

Búcsú az édesanyától:

***

*Hát tőled jó anyám, ó miként búcsúzzak,
hogy jó lányod szíve meg ne hasadjon.
Tőled, ki mellettem oly híven őrt áltál,
Fellettem álmodban sok éjt virrasztottál.
Tőled, ki értem oly sok mindent tettél,
Velem együtt sírtál, örültél, szenvedtél.
Az anyai szívnek, annak nincsen párja,
Mert szeretet annak minden dobbanása.*

*Jó szív az, melytől el kell válni,
A szeretett háztól el kell távolodni.
Nemcsoda, ha most szívem elfogódott,
Szívem fájdalma, mind ajkam bezáródott.
Köszönöm édesanyám jóságodat,
Az Isten áldjon meg érte!*

Búcsú a testvérektől:

***

*Kedves testvéreim, tőletek búcsúzó,
Nektek is szívemből bő áldást kívánok!
A jóisten áldása rajtatok is maradjon,
Mindvégig, míg éltek széles e világon!*

Búcsú a nagyszülőktől:

***

*Kedves jó nagymamám/nagypapám, aki úgy szeretted,
Minden szépre, jóra oktattál, neveltél,
Szívesen köszönöm a jóságaidat,
Töltsd egészségben öregedő napjaidat.
A jóistenemet én csak arra kérem,
Hogy vezérlő angyalával örködjön feletted.*

Búcsú a rokonoktól:

***

*Gyorsul már szavam, mert látom mennem kellene,
Nem szólok már többet,
Mert szívem, mint tenger,
Tele a két szemem áradó könnyekkel.
Bocsássatok el hát, hadd menjek békével,
Isten veletek, én most elmegyek,
Ez utolsó szavam szívesen vegyétek.*

Búcsú a barátoktól:

***

*Kedves jó barátok ti is örüljétek,
Ezen az utamon ti is kíséritek.
Ti is nyerjétek meg, kit szívetek szeret,
Legyen boldog végig életetek!*

Esetleg olyan esetben, ha a fiú ment vőnek, akkor a vőlegényt is hasonlóképpen elbúcsúztatták, de ez ritka volt. Elbúcsúztatták a szüleitől, nagyszüleitől, testvéreitől, barátnőitől, barátaitól, rokonaitól.

A búcsúztató után a mind a mennyasszony, mind a vőlegény rokonai elindultak a községházára és a templomba a szertartásra. Főként a szülők és a fiatalok mentek vonulni, az idősebbek inkább a lányos háznál maradtak. A menetet a nagyvőfély oldalán a mennyasszonnal vezette, utánuk jött a vőlegény vagy a tanúval vagy egy lány rokonnal. A kisvőfély is szorosán követte őket a sorban az egyik lány rokonával a mennyasszonynak.

Az 50-es 60-as években volt egy olyan szokás is szülőfalumban, hogy a vonulás előtt az ifjú pár még a lakodalom előtt összeírták, hogy ki kivel fog majd vonulni. A búcsúztató után fel is olvasták, hogy ki kinek lesz a párja. A lányok bokrétát tűztek a fiúk mellkasára. Aztán az idő múlásával ez a szokás egyre inkább kikopott. Mára már nem is jellemző.

Az 50-es évektől napjainkig a vonulást mindig akadályozta valaki: egy pár szál virággal egy madzagot kihúztak az út közepére a mennyasszony elé: „*Hát a ríszegesek általába űk húzták ki mindig a madzagot elibek. Kaptak egy űveg pájinkát oszt tovább is engedtik űköt. Vót olyan hogy háromszor se szígyelte kihúzni.*” (Nagy Géza, 52 éves) Ilyen esetben a násznép közül mindig volt egy ember, aki biztosította ezeknek a személyeknek az italt a továbbengedésért cserébe. A vonulásra egyébként a falu apraja-nagyja is kivonult, mindenki lement a kapuba, hogy megnézhesse a mennyasszonyt. A rokonságból meg is bíztak egy-két asszonyt, hogy a báméskodókat süteménnyel és némi itallal kínálják meg.

Az első megálló a községháza volt. A vőfély bevezette a menyasszonyt a házasságkötő terembe. A polgármester (bíró) köszöntötte a vendégeket, az esketési szertartás azonban a jegyző feladata volt.

Házasságkötési forgatókönyv

Zene: pánsíp zene az egész szertartás alatt.

(A házasulandókat az anyakönyvvezető vezeti be)

Szeretettel köszöntöm az itt megjelent Dókus Csilla menyasszonyt, Balog Imre vőlegényt, tanúikat, szüleiket s a megjelent valamennyi kedves vendéget!

Kedves ifjú pár!

Megjelentetek itt az anyakönyvi hivatalban tele reménnyel, vágygal, szeretettel, hogy egymást házastársul fogadjátok, együvé tartozásokhoz kimondhassátok a boldogító „igen”-t. Bemutatott irataitokból megállapítottam, hogy e tervezett házasságkötésnek törvényes akadálya nincs, így a házasság megkötéséhez az szükséges, hogy a feltett kérdéseimre egybehangzó kijelentést tegyetek.

Ehhez az ünnepélyes pillanathoz kérem a kedves jelenlévőket is, hogy szíveskedjenek felállni.

(Hivatalos rész, aláírások, gyűrűváltás, hitvesi csók)

Kedves házasok!

A néhány perccel ezelőtt kimondott egybehangzó „igen” szó a kettőtök életében a legszorosabb emberi köteleket, az együttélés kötelekét jelenti.

Sok-sok gyengédséget, megértést, tapintatot, türelmet, egymás hibáinak elnézését és kölcsönös tiszteletet feltételez ez az „igen” szó. S ami most még csak elképzelés, feltételezés, azt az évek során váltsátok is valóra.

A házasság: nem csupán a hódítás betetőzése, ennél jóval több: két embernek egy életen át tartó beszélgetése.

Egymásért élni, egymásban feloldódni, egymást átformálni, egymásért felelősséget vállalni, ezek teszik a házasságot a legmagasabb rendű emberi társulássá. És oly kevés kell néha a boldogsághoz: jó szó, kedvesség, figyelmesség,

csók, ölelés, hallgatás és meghallgatás. A munkából való hazatérés, az együttlét percai jelentsen mindig ünnepet számotokra.

Egy-egy névnap, születésnap, később a gyermek születése és névnapja legyen olyan kedves ajándékozási meglepetés, hogy az ünnepi esemény tovább mélyítse a szeretetet közöttetek.

A boldogság két ember életében nem esemény, hanem alkalmasság, rátermettség kérdése. Boldog az az ember, aki életét munkájával, életvitelével beteljesedni látja, nemcsak szeretetet vár, hanem ő maga is szeretettel halmozza el azokat, akik őt szeretik, az megmarad mindig boldognak és vidámnak, mert „a boldogság soha nem a dolgokban, hanem hajlamunkban rejlik”, és akkor vagyunk boldogok, ha önmagunkkal is békében élünk, és arra törekszünk, hogy a környezetünkben élő emberek életét is széppé tegyük.

Az ember élete örökös hadakozásban telik el, nemcsak mások ellen, hanem önmagával szemben is. Arra nagyon vigyázzatok, ha életetek folyamán bármilyen nehézség is adódik, cselekedeteitekkel a másikat ne tegyétek boldogtalanná.

Örüljetekek egymásnak és egymás szeretetének, és az évek során olyanná is formáljátok egymást, hogy az élet alapvető kérdéseiben is azonos nézeteitek legyen, hogy a felmerülő esetleges vitáitokat is mindig közös nevezőre hozva tudjátok majd lezárni.

Házasságotokban a mottó „A kis herceg”-ből szóló idézet legyen.

Versmondó:

„Szelidíts meg engem!... Ha megszelidítesz, szükségünk lesz egymásra. Egyetlen leszel számomra a világon. És én is egyetlen leszek a Te számodra... Lépések neszét hallom majd, amely az összes többi lépés neszétől különbözik... És úgy lesz jó, ha mindig ugyanabban az időben jössz. Ha például délután négykor érkezel majd, én már háromkor elkezdek örülni. Minél előrébb halad az idő, annál boldogabb leszek. Négykor már tele leszek izgalommal és aggodalommal, s fölfedezem: milyen drága kincs a boldogság. De ha csak úgy akármikor jössz, sohasem fogom tudni, hány órára öltöztessem díszbe a szívemet... Szükség van ezekre a szertartásokra!... mert ezektől lesz az egyik nap más, mint a másik, az

egyik óra különböző a másiktól, de ezt csak a szíveddel veheted észre. Jól, csak a szívével lát az ember. Ami igazán lényeges, az a szemnek láthatatlan... Mintha az emberek elfelejtették volna ezt az igazságot... Neked azonban nem szabad elfelejtened, Te egyszer s mindenkorra felelős lettél azért, akit megszelídítettél...”

(Exupéry)

Anyakönyvvezető:

- Kívánom, hogy így legyen!

Ez alkalomból szeretettel köszöntöm a kedves szülőket is, akik szintén örülnek gyermekeik boldogságának, mégis a mai napon kicsit elszorult szívük, hiszen a féltő gonddal, sok-sok szeretettel nevelt gyermek most kilép a megszokott családi környezetből, s elindul egy újabb családi élet alapítása felé, és tudják azt, hogy megszámlálhatatlan sok-sok öröm, gond, siker, kudarc vár az útra indulókra.

Kívánom, hogy még nagyon sok örömet találjanak gyermekeikben, és még soká segíthessék őket ahhoz, hogy a további életük is gondtalan, vidám legyen, mint az eddigi.

Kedves Csilla! Kedves Imre!

Most pedig lépjetez fogadó szüleitek elé, s nyújtsátok át nekik a szeretet virágát, hogy szívükbe befogadást nyerjetez.

(virágátadás egymás szüleinek)

Most pedig átnyújtom a személyi iratokat, amely a házasság megkötését tanúsítja.

Mindkettőtöknek gratulálok, és sok szerencsét kívánok!

Ezzel a házasságkötés megtörtént.

Kérem a jelenlévő rokonokat, ismerősöket, barátokat, hogy szintén gratuláljanak az ifjú párnak.

Miután a ceremónia véget ért, pezsgőt nyitottak és koccintottak a jelenlévők az ifjú párral.

A polgári esküvő után következett a templomi szertartás, mellyel áldást kaptak a későbbi közös életükre.

A vőfély a templomi szertartás előtt még néhány sort intézett a vőlegény nevében a mennyasszonyhoz:

***

*Sokáig vártam egy hűséges társra,
De szívem a szíved végre megtalálta.
Messzi földre viszlek e csodás házból,
Jóban rosszban együtt leszünk mától.
Életünk nem lesz könnyű és vidám,
Tudom te mindig vigyázni fogsz rám.
Olyan útra viszlek melyen sok a tövis,
Nem leszünk egyedül, velünk van Isten is.
Sebeket gyógyítunk, keresztet hordozunk,
Ehhez erőt Istentől kapunk.
Ha kész vagy kérlek indulj hát velem,
Isten előtt életem kezébe teszem.
Jöjjenek hát velem az Isten házába,
Hogy eljegyzésüket mindenki meglássa.*

A községházához hasonlóan a templomba is a vőfély vezette be a mennyasszonyt, azonban a 2000-es évek elejétől kezdett elterjedni az a szokás, miszerint az örömapa vezeti be lányát és adja át a vőlegénynek. Az egyházi ünnepséget a lelkész vezette, aki a prédikáció után összeadta az ifjú párt.

Házasságkötést megáldó istentisztelet

1. Előfohász

„A mi segítségünk (vagy segedelmünk) legyen Istentől, aki Atya, Fiú, Szentlélek, teljes Szentháromság, egy, örök, igaz Isten. Ámen.”

2. Apostoli köszöntés

„Kegyelem néktek és béke Istentől, a mi Atyánktól, és a mi Urunk Jézus Krisztustól, aki adta önmagát a mi bűneinkért, hogy kiszabadítson minket e jelenvaló gonosz világból, az Istennek és a mi Atyánknak akarata szerint, akinek dicsőség örökkön-örökké! Ámen!”

3. Kezdő ének

Énekeljük Isten dicsőségére a(z) ... ének... versét.

A(z) ... ének... verse így kezdődik:

4. Imádság

5. Igehirdetés (textus alapján)

6. Esketés (Fogjátok meg egymás jobb kezét)

Eskü:

Mondjad előbb te, keresztyén férfiú:

„Én N. N. esküszöm az élő Istenre, aki Atya, Fiú, Szentlélek, teljes Szentháromság, egy, örök, igaz Isten, hogy ezt a nőt, akinek most, Isten színe előtt, kezét fogom, szeretem; szeretetből veszem el őt Isten törvénye szerint feleségül; hozzá hű leszek, vele megelégszem, vele tűrök, vele szenvedek, vele szentül élek, és őt sem egészségében, sem betegségében, sem boldog, sem boldogtalan állapotában, holtomiglan vagy holtáiglan, hitetlenül el nem hagyom, hanem teljes életemben, hűség-gondviselője leszek. Isten engem úgy segéljen.” Stanet

Mondjad te is, keresztyén nő:

„Én N. N. (leánynevét mondja) esküszöm az élő Isten-re, aki Atya, Fiú, Szentlélek, teljes Szentháromság, egy, örök, igaz Isten, hogy ezt a férfit, akinek most, Isten színe előtt, kezén vagyok, szeretem; szeretetből megyek hozzá, Isten törvénye szerint, feleségül; hozzá hű leszek, vele megelégszem, vele szentül élek, vele tűrök, vele szenvedek, és őt sem egészségében, sem betegségében, sem boldog, sem boldogtalan állapotában, holtomiglan vagy holtáiglan, hitetlenül el nem hagyom, hanem teljes életemben, hűséges segítőtársa leszek. Isten engem úgy segéljen!”

Intelem

Hallotta Isten, hallottuk mi is esküvéseteket. E szent esküvésetek alapján református keresztyén anyaszentegyházunk nevében megkötöttnek nyilvánítom házassági szövetségeket. Kérünk és intünk titeket, tartsátok meg ezt az esküt, hogy Isten áldása veletek maradjon, s hogy istenfélő, feddhetetlen és követésre

méltó házassági és családi életetek által az ő szent nevére dicsőség, tisztelet áldás térjen!

Imádság

Most pedig, testvéreim, akik tanúi voltunk e házaspár esküvésének, imádkozzunk értük.

Megáldás

A minden jónak adója, a szeretetnek és kegyelemnek Istene áldjon meg és őrizzen meg titeket. Adjon bölcs és hálás szívet a jó napokban, béketűrést és bizalmat a megpróbáltatások idején. Áldjon meg e földön testetekben, lelketekben, ti magatokban és családokban, áldjon meg igaz boldogsággal itt lent a földön s majd egykor örök üdvösséggel a mennyekben a mi Urunk Jézus Krisztus által! Ámen.

Emléklap átadása, köszöntés.

7. Adakozásra való felhívás és hirdetés.

A két esketési ceremónia után a násznép elindult vissza a lányos házhoz, ahol általában a lakodalom további része zajlott. Visszafelé menet énekszóval, zeneszóval kísérték őket a zenészek. A vendégeket a menyasszony keresztapja, a násznap fogadja:

***

Kedves jó rokonok, barátok, testvérek,

Fogadjuk magukat, mint szíves vendégeket.

Foglaljanak helyet az ifjú párral,

Szálljon áldás rájuk az ég harmatjával

Szívemből kívánom!

A ház előtt az ott maradt asszonyok búzát, kását, szemes termény szórtak az ifjú párra, ezzel is a termékenységet és bőséget szimbolizálva. Sőt Kisdobronyban még egy olyan szokás is volt régebben, hogy a menyasszony ölébe egy kisgyermeket (legtöbbször fiút) vagy házi kenyeret tettek, ezzel is szintén a bőséget és termékenységet szimbolizálták, s áldást is kívántak rájuk. Erről a

szokásról *Dömötör Tekla* is említést tesz a *Magyar népszokások* [18, 28 o.] című munkájában, miszerint a mennyasszony ölébe egy kisfiút raknak, ezzel próbálták befolyásolni az első gyermek nemét.

A vőfély a megérkezéskor így versel:

***

*Tisztelet adassék e házigazdának,
Szeretettel jönnek, kik elébe járnak.
Tisztos családba hoztunk egy új tagot,
Kinek szószólója csekély magam vagyok.
Hazajött, habár még nem is egészen,
De lakása mától fogva itt léssen.
Szívből kérem tehát mindanyiójokat,
Úgy fogadják őtet, mint saját lányukat.*

Az asztalhoz való üléskor a vőfély így folytatja mondandóját:

***

*Uraim az asztal mevagyon terítve,
Tányér, kanál, villa már el is van készítve.
Jönnek az ételek mindjárt sorjába,
Ez a sok szakács itt nem dolgozott hiába.
Nehogy az asztalon az étel meghűljön,
Fölmelegítése dologba kerüljön.
Tessék kedves vendégeink helyre telepedni,
Minálunk a gyomrát nem rotja meg senki.
Jó étvágyat kívánok!*

A vőfély ekkor mondja el a pohár köszöntőt is:

***

*A szám azt üzeni, hogy legyen csend és nyugalom,
Hogy rendben végezhessem el a dolgom.
Szívesen szolgállok mindenkit e háznál,
Aki tisztelettel mulat, becsületes a pályán.*

*Egy kis italt hoztam, amit pálinkának hívnak,
Kellemes nedű ez, jól esik az asszonyoknak.
De a férfiak is nyugodtan ihatnak belőle,
Hogy legyen mit mesélniük róla este felőle.
Vidámságra Isten a bort adta,
Ahogyan Dávid király zsoltárában mondotta.
Ezért gazdánk a borhordót kifúratta,
És tele hordó borát ide felhozatta.
Most hát, kedves uraim, a borból igyanak,
A lakodalomban vígan mulassanak!
Köszöntsék a kancsót, ne aludjanak el,
De a vőfélynak egy kicsit hagyjanak még helyet!*

Ezután mindenki elfoglalja a helyét: a fiú szülei a lány mellett, a lány szülei pedig a fiú mellett foglalnak helyet, s kezdetét veszi a lakoma és a mulatás. Eleinte a lakodalmakban élőzenés mulatság volt, de a későbbiekben sokan áttértek a felvételtől szóló zenére, főleg, ha kisebb vagy szerényebb összejövetel volt. Akkoriban Tökös Endrét meg Hidi Kálmánt hívták zenélni, ők biztosították szinte minden lakodalomba a talpalávalót – meséli az egyik idősebb adatközlőm.

Az 1960-as évek körül a lakodalmi menü levest és töltött káposztát tartalmazott csupán. Aztán volt a menyasszonyi torta és a kalács. A későbbi évtizedekben ez tovább bővült: húsleves csigatésztával, főtt hús, töltelék, pörkölt és éjfél után a töltött káposzta. A 1990-es 2000-es évekre ez az ételkínálat még tovább szélesedett, megjelent a hidegtál: franciasaláta és különböző húsfélék. A nagyvőfély mindig valamilyen vers kíséretében tálalta fel az ifjú párnak a fogásokat.

A húslevesnél a vőfély a következőket szavalja:

***

*Behoztam a levest, mit már régen vártak,
Volt is vele sok gondja sok szép szakácsnak.
Sok tyúk visitott tegnapelőtt este,*

Amikor megtudták, hogy ők kerülnek bele ma a forró levesbe.

Kakas is volt benne, jaj szegény pára,

Ki fog most vigyázni a többi tyúk farára?

Igaz a dolog nem volt megoldatlan,

mert maradt az ólban két rozzant vén kappan.

Igaz ők már nem sok jóra valók,

de úgy néztek ők ki, mint az itt lévő násznagyok.

Jó étvágyat kívánok!

A káposztánál:

***

Itt a káposzta friss jó disznóhússal,

Jól megeszkábálták, mint szekért a guzsál.

Egyenek hát ebből mindnyájan gusztussal,

Tessék lenyomtatni borral és pálinkával.

Mert ez itt uraim az ételek vezére,

Még a királynak is gondja van ám erre.

Áldott is a föld, ahol ez megterem,

De én már tovább nem is dicsérgetem.

Sok beszéd helyett dicsérje meg magát,

Mert bele vágtak négy oldal szalonnát.

Tizenhét disznónak elejét hátulját,

Keresse meg benne ki fülét, ki farkát.

Itt a jó káposzta, nincsen megkozmaálva,

Aki ebből eszik megjön az étvágya!

Az ünneplés, mulatozás során az is többször előfordult, hogy ellopták a mennyasszonyt, s a vőlegénynek valamivel ki kellett váltania. Ilyenkor különböző vicces és szórakoztató játékot talált ki a nagyvőfély mind a tolvajok, mind a vőlegény számára. Ez manapság is divatos szokás még.

A mennyasszonyi táncot megelőző része a lakodalomnak a csokor dobás és a harisnyakötő eldobása. Ez régen nem volt szokás, csak manapság lett divatos. Úgy

tartja a hagyomány, hogy aki elkapja a csokrot és a harisnyakötőt, annak nemsokára szintén bekötik a fejét.

Az esküvő fénypontja a *menyasszonyi tánc*.

A vőfély így invitált a menyasszony táncra:

***

Menyasszony táncra hívása:

Álljatok meg, legények, még nem ti következtek,

A lakodalom tánca mindenkinek megsz.

Ifjú férj, most félreállsz, míg elérkezik az idő,

Én vezetem a menyasszonyt, elsőnek pörögjön ő!

Szép, fiatal menyasszony, tedd kezed kezembe,

Ne félj, nem bántalak, veled csak a jó érdemel helyet.

Asszonyi fejet viselve most táncolj bátran,

Mert örökre a férjedhez tartozol, kedvesen, szívesen.

Élvezd a boldogságot, kezdődjön életed,

Ne szomorkodj miatta, most csak vidámság öleljen!

Járd a táncot ügyesen, pörögj, forogj szépen,

Mert ma veled ünneplünk, ezen a szép napon, kedvesen!

Én vezettelek oltárhoz, ahogy a szokás mondja,

A táncba is én hívlak, tisztelettel, hűséggel, mindjárt!

Hajoljatok meg, népek, adjatok utat neki,

Ma az ő napja van, áldást adott rá a papja.

Húzd rá, cigány, hadd szóljon most a nóta,

Ma éjjelig mulatunk, ez a nap miénk, de hova!

Itt a mulatság ideje, ma mindenki vígan legyen,

Hiszen a menyasszony ma a mi örömünk, édes kedvesem!

Büszkén állok mellette, mint vőfély, szívből mondom,

De most jöjjenek a többiek, mind sorra kerülnek majd,

Mindenki táncoljon, párjával, szíve választottjával,

Húzd rá, cigány, hogy kísérje a zene a boldog táncot, sokáig!

Hajdanán a menyasszonyi táncnál dobták a tálba a borítékot, azt az összeget, amit odaszántak, mivel már a lakodalomba alapanyagokat vittek. Az legelső tánc mindig a nagyvőfélyé volt, aztán következtek a szülők, testvérek, a tanúk és a közelebbi rokonok. Így adták a menyasszonyt kézről kézre. Aki bedobta a pénzt a tálba, azé volt a menyasszony: „*Eladó a menyasszony! Másé a menyasszony!* – mondta mindig a nagyvőfély. *Vót lassabb zene, pörgősebb, cserdás. Bírni kellett aztat azír. Meg kellett dógozni azír a pinzír. Húzták az eladó a menyasszony még ötzázírt nótát, a ritka búza, ritka árpa ritka rozst, meg az asszony, asszony az akarok lenni nótákat is.*” (Nagy Ildikó, 48 éves)

Közben tortát is osztogattak (ez a lány tanú feladata volt) és valamilyen italt (ez pedig a fiúé) is kínáltak mellé, napjainkban pezsgő a jellemző.

Mikor már elfogytak a táncoltatók, a vőlegény is előkerült, aki hűségesen kivárta a sorát. Ő ilyenkor általában az egész pénztárcáját vagy egy nagyobb összeget bedobott a tálba, megtáncoltatta újdonsült feleségét, majd felkapta és az ara ruhájába öntötték a pénzt, vagy a tálat tették az ölébe. Volt olyan is, hogy egy tányért földhöz vágtak, ez több mindent is szimbolizált: ahány darabra tört annyi gyermekük lesz, vagy a gazdagságot is jelenthette.

A *tányértörés* mellett volt *tányércsörömpölés* is, ami azt jelentette, hogy a vendégek elkezdtek egyszerre az evőeszközüket a tányérhoz verni, amire a vőlegénynek és a menyasszonynak fel kellett állnia, mivel a násznép ezzel jelezte, hogy csókot szeretnének látni tőlük. Viszont ez a század közepén és azelőtt egyáltalán nem volt szokás, csak később jött divatba.

A menyasszonyi tánc után az egyik barátnő vagy rokon segít átöltözködni az ifjú feleségnek. Ekkor kerül le a menyasszony fejéről a fátyol (srájer) is, s annak helyébe az anyós keszkenőt köt. Ez a szokás körülbelül a 80-as évekig maradt fenn, aztán már egyre inkább kikopott, viszont a *menyecskékötényt* a mai napig felkötik. Miután a nagyvőfély elővezette a *menyecskét* következett is a *menyecsketánc*.

A vőfély a menyecsketáncot így konferálta fel:

***

*Tisztelt násznagyuram önök itt mulatnak,
Hogy velünk mi történt, azt nem is gondolnák.
Kedves menyasszonyunk nem tudom hová lett,
De még a vőlegényünknek is nyoma veszett!
A nagy keresésbe én már belefáradtam,
De bizony nyomukra sehol se akadtam.
A menyasszony és vőlegény nélkül úgy gondolom
Sehol a világon nincsen lakodalom.
Ezért házigazdánk adott egy tanácsot,
Hogy meg ne sértsük a vidám társaságot.
Míg menyasszonyunkat vissza hozza lába,
Addig ez a kismenyecske vegyen részt a táncba.
Ezért bekötötték most már a fejét,
És most eresszünk rá egy kis perdülést.
Nosza muzsikusok ne szunnyadjatok,
Mert szérverem rajtatok ezt a pálcát,
Húzzátok el tehát a menyecske táncát.*

Az 50-es 60-as években volt olyan szokás is, hogy az újdonsült menyecske kivarrott zsebkenőt osztogatott a vőlegény fiú rokonainak és szalagokat a menyasszony lány rokonainak. Később ez teljesen elmaradt és napjainkra pedig már egyáltalán nem jellemző ez a tradíció.

Miután minden fogás az asztalra került következett a *szakácstánc*. A későbbiekben bejött divatba a *szülőtánc*, a *barátok tánca* is. A keresztszülők megajándékozása is ezután következett.

A vőfély hajnalban (olyan 3-4 óra körül) elköszön az ifjú pártól és a vendégektől ezekkel a sorokkal:

***

*Most már reggel van, én hazaindulok,
A boldog házasoktól szépen elbúcsúzó.
Őket most már magukra hagyom,*

Hogy szerelmüket tovább szavakkal meg ne zavarjam.

Turbékoljanak galambok módjára,

Szaporodjanak jövő ilyenkorra.

Akkor visszatérünk a keresztelőre,

Jóindulatuk majd mondhatom előre,

Az lesz a legszebb dolog a világon,

Addig az Úristen mindnyájunkat áldjon!

Gyerünk haza! Éljen az ifjú pár!

Az 50-es 60-as években a lakodalmak már éjfél körül véget is értek, aztán az évek során ez egyre inkább kitolódott és manapság már reggelig tart a mulatság.

A lakodalom másnapján újból összegyűltek a közelebbi rokonok, barátok a lakodalmas háznál. Ennek leginkább az volt a célja, hogy elfogyjon a sok megamaradt étel és ital, illetve mosogattak és takarítottak is már ilyenkor az asszonyok.

Manapság a fiatalok igyekeznek megőrizni az esküvői hagyományokat, és a lakodalmak menete lényegében nem változott. A legtöbb esküvőt már éttermekben tartják, ami körülbelül 20 éve vált népszerűvé, azonban Kisdobronyban az utolsó sátras lagzit körülbelül 10 éve rendezték meg. Az esküvői ünnepséget általában hivatasos vőfély vagy ceremóniamester irányítja, míg régen ezt a tisztséget az egyik rokon is elvállalta. A szakácstánc viszont már nem része a mulatságnak, mivel az éttermekben szakácsok és felszolgálók dolgoznak, akik a munkájukért díjazást kapnak.

Az esküvői szertartásokhoz számos hiedelem kapcsolódik, amelyek az ősi pogány szokásokra utalnak:

- Ha valaki fiatalon eltöri a tükröt, hét évig nem házasodik meg (ritkábban a fiúkra is vonatkozik).

- Amikor egy lány lábát „elsöprik”, abban az évben nem fog férjhez menni, és a fiú sem nőül meg.

- Az asztal sarkára ülve az illető sosem talál párt, bár egyesek szerint ez csak abban az évben igaz.

- Ha a násznép temetési menettel találkozik, az balszerencsét hoz az ifjú párnak, míg a cigányokkal való találkozás szerencsét jelent.
- Az esküvőn, ha egy rokon seprűt helyez a mennyasszony elé, és ő átlépi, az lusta lesz, de ha felveszi, akkor ügyesnek tartják.
- A gyűrűs ujja újra gyűrűt nem szabad húzni, mert azzal megakadályozza a házasságot.
- Ha az esküvő napján esik az eső, a mennyasszony szomorú lesz.
- Ha egy faluban két mennyasszony van egy napon, nem szabad, hogy meglássák egymást, különben az egyik gyermektelen marad.
- A vőlegény nem láthatja a mennyasszonyt esküvői ruhában a ceremónia előtt, mert ez balszerencsét jelent a házasságra.
- Az esküvői tánc után a vőfély a pénzt gyűjtő tányért a földhöz vágja, hogy minél több darabra törjön, mert a hiedelem szerint annyi gyermekük lesz, ahány darabra tört.

3. A LAKODALMI SZOKÁSOKKAL KAPCSOLATOS KIFEJEZÉSEK CSOPORTOSÍTÁSA

3.1. A szavak vizsgálata jelentésük és eredetük szerint

A témával kapcsolatosan számos szót és kifejezést gyűjtöttem össze. Ezeket szócikkek formájában ismertetem. Minden szócikk tartalmazza a szó köznyelvi alakját és nyelvjárási változatait, majd bemutatom grammatikai szerkezetét és szófaji besorolását. Ezt követően ismertetem a szó jelentéseit, és ha többértelmű, csak a témához kapcsolódó jelentéshez tartozó példamondatot adok meg, amely Kisdobrony nyelvhasználatából származik, valamint jelzem a hangtani eltéréseket is. Ha létezik, frazémát is közlök a szóval kapcsolatban. Végül, etimológiai és tájszótári források alapján magyarázom a szó eredetét.

agglegény *aglegíny* [-t, -ek, -e] fn 'a nősülési koron (jóval) túl levő nőtlen férfi': *Az uccánkba sok aglegíny van, ott van Bitai Sanyi, ű is aglegíny, de mán az is marad.*

Et.: ősi, finnugor kori szó [EtSzt. 28. o.].

ágy ~ [-ok, -ot, -a] fn 'idősebb nőrokon, testvérbátyja felesége': *Ica ágya tarka ruhát vett fel a lakadalmunkra.*

anya ~ ['~k, '~t, anyja] fn 1. Az a nő, aki gyermeket szült, akinek gyermeke van. 2. családi, vérségi kapcsolatban valamelyik női előd. 3. megszólítás gyermek, vő, meny részéről: *Anyám, gyere mán itt a Pisti!*

Et.: valószínűleg egy ősi, uráli kori szótőre vezethető vissza [EtSzt. 46. o.].

Vö.: KMNySz. I. 37.

apa ~ ['~k, '~t, apja] fn 1. férfi, a tőle nemzett gyermekhez viszonyítva. 2. családi, vérségi kapcsolatban: férfielőd: *Apám vezetett az oltárho, mikor firhez mentem.*

Et.: valószínűleg ősi, finnugor kori szótőre vezethető vissza. [EtSzt., 47. o.].

asszony ~ [-ok, -t, -a] fn 1. férjes, özvegy vagy elvált nő. 2. általában felnőtt nő. 3. feleség: *Asszony lesz a jánybu, bimbóbul a rózsa.*

Et.: talán jövevényszó. [EtSzt. 56. o.].

bíró *biró* [-k, -t, -ja/birája] fn (mn-i ign is) 1. az igazságszolgáltatásban működő, tárgyaló és ítéletet hozó személy. 2. a községi előjáróság feje: *A biró köszöntötte a jelenlívőket a kössígházán.*

Et.: szófajváltással keletkezett. [EtSzt. 81. o.].

búcsú ~ [~k, ~t, ~ja] fn 'eltávozáskor, elváláskor szokásos köszöntés szavakkal: *A mennyasszony elbúcsúzott szülejitül, testvireitül, rokonjanyaitul.*

Et.: jövevényszó egy csuvasos típusú török nyelvből a honfoglalás előtti időből [EtSzt. 96.o.].

ceremónia *ceremónija* [’~k, ’~t, ’~ja] fn 'ünnepi szertartás': *A templomi ceremónija igen teccet mindenkinek.*

Et.: latin jövevényszó. [EtSzt. 106. o.].

család ~ [-ot, -ok, -ja] fn 1. szülő(k), esetleg nagyszülők és gyermek(ek) rendszerint együttélő vérségi közössége. 2. család: (nagy) testvéri közösség: *A család apraja-nagya kivette a ríszít a munkábul, mikor vót a lakadalom.*

Et.: szláv jövevényszó [EtSzt. 116. o.].

Vö.: SzamSz.134.; KMNy Sz. I. 141.

csigatészta *csigatíszta* [’~k, ’~t, ’~ja] fn 'bordás felületen sodort hengeres levestészta': *A lakadalomba a leves csakis csigatísztával kerülhetett az aszталra.*

Et.: összetett szó, előtagja: *csiga* – bizonytalan eredetű, talán szófajváltással keletkezett egy származékszó alapján [EtSzt. 124.], utótagja: *tészta* – szláv jövevényszó [EtSzt. 742.].

disznóvágás ~ [-t, -ok, -a] fn 'a sertés leölése és feldolgozása': *A disznóvágás az egész családot megmozgati, mindenkinek megvan a maga dóga, úgy az asszonyoknak, mint a férfijaknak.*

Et.: összetett szó; előtagja: *disznó* – jövevényszó egy csuvasos típusú török nyelvből a honfoglalás előtti időből [EtSzt. 149. o.], utótagja: *vágás* – ősi, ugor, esetleg finnugor kori szó [EtSzt. 784. o.].

eljegyez *ejegyez* [-ek, -lk, -ett] ts ige 1. ünnepélyes körülmények között jegyesévé, menyasszonyává tesz, rendszerint úgy, hogy gyűrűt vált vele. 2. valakit sorsszerűen kiszemel, rendel valamire: *Sanyi már akkora ejegyezte Boriskát.*

Et.: összetett szó, előtagja: *el* – megszilárdult ragos alakulat [EtSzt. 169. o.], utótagja: a *jegyez* – származékszó [EtSzt. 325. o.].

esküvő ~ [-t, -k, -e] fn (mn-i ign is) 'házasságkötési szertartás': *Az esküvőnket minél hamarabb szeretnénk megtartani.*

Et.: az *esküszik* szó származéka. Az *eskü* valószínűleg nyelvújításkori elvonás az igéből [EtSzt. 182. o.].

Vö.: KMNySz. I. 230.

fátyol ~ [-lat, -lak, -la] fn 'áttetsző szövet': *Kisdobronyba a fátylat srájernek is nevezték rígen.*

Et.: olasz jövevényszó [EtSzt. 194. o.].

feleség *felesíg* [-ek, -et, -e] fn 'női házastárs': *Az én feleségem a legszebb a faluba.*

Et.: származékszó: a *fél* főnév *-ség* névszóképzős alakulata. [EtSzt. 199. o.].

fonó *fonó fonóu* [-t, -ja] fn (mn-i ign is): 1. társas téli összejövétel, ahol a nők együtt fonnak. 2. aki fon: *A jányok külön fonót rendeztek maguknak, ahova fíjúkot is híjtak, és így könnyen ment az ismerkedés.*

Et.: származékszó, alapszava a *fon* ősi, uráli kori szó [EtSzt. 214. o.].

Vö.: MTsz. 618. o.

fosztó *fosztó* [-k, -t, -ja] fn (mn-i ign is) 1. aki foszt. 2. társas téli összejövetel, ahol a lányok, asszonyok liba-, kacsatollat fosztanak’: *A fosztóba lehetet szeb ruhába is menni, mer nem vót pizskos a munka.*

Et.: származékszó, valószínűleg ősi, ugor, esetleg finnugor kori szó magyar képzéssel [EtSzt. 216. o.].

Vö.: SzamSz. I. 304. o.

gyűrű *gyűrű* [-t, -k, -ja] fn ’ujjon viselt karika alakú ékszer’: *A gyűrű egy szinbólum vót, összekötötte a házasokat.*

Et.: jövevényszó egy csuvasos típusú török nyelvből a honfoglalás előtti időből [EtSzt. 256. o.].

hagyomány ~ [-t, -ok, -a] fn ’régebbi korokból, néha írott feljegyzésekben fennmaradt v. íratlanul, többnyire nemzedékről nemzedékre szálló és valamely közösségben továbbra is érvényesülő szokás, erkölcs, ízlés, felfogás’: *A hagyományápolás mindig is fontos vót Kisdobronyba.*

Et.: származékszó, alapja, a *hagy* ősi, uráli kori szó [EtSzt., 259. o.].

házasság ~ [~ot, ~ok, ~a] fn ’férfinak és nőnek jogilag elismert, szabályozott életközössége’: *A házasság egy komoly dolog, nem szabad hirtelen dönteni rulla.*

Et.: származékszó, alapja, a *házas* származékszó jelentésének elkülönülésével keletkezett. A *-ság* névszóképző járult hozzá [EtSzt., 273. o.].

háztűznéző *háztűzníző* [- t] fn 1. A házasulandó férfi első látogatása a menyasszonyjelölt házánál. 2. A menyasszony családjának látogatása a vőlegény házánál. 3. Az a személy, aki háztűznézőben megy: *A háztűzníző nekem is váratlan vót, nem vótam én se rá felkészülve.*

Et.: összetett szó: *ház* – ősi, finnugor kori szó [EtSzt., 273. o.], *tűz* – ősi, ugor kori szó [EtSzt., 769. o.], *néző* – ősi, finnugor kori szótó magyar képzéssel [EtSzt., 507. o.].

hívogat *hivogat* [-ok, -ol, -ott] ts ige ’egy vagy több személyt többször egymás után hív’: *A hívogatás más faluba mán két héttel a lakadalom előtt megtörtént.*

Et.: származékszó, alapszava a *hív* bizonytalan eredetű, esetleg ősi uráli kori szó [EtSzt., 284. o.].

ismerkedés *ismerkedís, ösmerkedís* [-t, -ek, -e] fn 'az a cselekvés, tény, hogy valaki megismerkedik valakivel, valamivel: *Manapság az ismerkedés sokkal nehezebb, mint régen.*

Et.: származékszó. Alapja, az *ismer* bizonytalan eredetű, esetleg egy önállóan nem adatható szótő származéka [EtSzt., 316. o.].

jegy *es* ~ [-t, -ek, -e] fn 'olyan férfi, ill. nő, aki házasság szándékával eljegyezte magát; vőlegény, ill. menyasszony: *A jegyesek már nyíltan járkálhattak együtt a faluba.*

Et.: származékszó. Alapja a *jegy*, amely szóhasadással jött létre, a *jel* főnév elkülönült alakja [EtSzt., 326. o.].

kendő ~ [-t, -k, -je] fn 'valaminek befedésére, összefogására vagy díszül használt, négy- vagy háromszögű kelme(darab), horgolt vagy szőtt anyag, kül. vászon; széle rendsz. be van szegve vagy rojtos: *A lakadalomba a búcsúztató előtt már kikírte a kendőt a vőfély.*

Et.: szófajtváltás eredménye, a régi nyelvi *kend* 'töröl' ige –ő melléknévi igenév- képzős alakjából főnevesült [EtSzt., 362. o.].

kézfogó *készfogó* [-t, -k, -ja] fn (mn-i ign is) 'eljegyzés': *A készfogómon keresztapám is ott vót a családjával.*

Et.: összetett szó, előtagja: *kéz* – ősi, finnugor kori szó [EtSzt., 370. o.], utótagja: *fog* – ősi ugor kori szó [EtSzt., 211. o.].

kötény *kötő* [-t, -ek, -e, vagy –t, -k, -je] fn 'a felsőruhát védő, nyakba vagy derékra kötött ruhadarab': *Kötő vót a jutalma minden segédkező asszonynak.*

Et.: származékszó, a '*csomóz; hurkol; göngyöl, burkol*' jelentésű *köt* ige *ény* névszóképzővel ellátott alakja [EtSzt., 405. o.].

községháza *kössígháza* [~'t] fn 'községi elöljáróság hivatalos helyiségeit magában foglaló épület: *A kössígházán atták össze először a vőlegényt meg a menyasszonyt.*

Et.: összetett szó, előtagja: *község* – származékszó, *köz* főnév *-ség* névszóképzővel ellátott alakja [EtSzt., 407. o.], utótagja: *ház* – ősi finnugor kori szó [EtSzt., 273. o.].

lakodalom *lakadalom* [-lmat, -lmak, -lma] fn 'a házasságkötést követő olyan nagyobb vendégség, multság, amelyet gyakran sajátos népi szokások élénkítenek': *A lakadalmunkon Bandival 250 ember vót.*

Et.: származékszó, a 'teleeszi magát' jelentésű *lakik* igéből alakult a *dalom* névszóképzővel [EtSzt., 425. o.].

Vö.: KMNySz. II. 7.

lányciadó *jánykiadó* [-t, -k] fn (mn-i ign is) 'az a személy, aki a menyasszonyt a

szülői háztól kiadja': *A jánykiadó a keresztapa vót.*

Et.: összetett szó, előtagja a *lányc* (*leány*) – valószínűleg összetett szó. Előtagja ősi, ugor kori szó, utótagja azonos lehet az *anya* szó tövével [EtSzt., 431. o.]. Vö.: KMNySz. II.9]. Utótagja a *kiadó* származékszó [EtSzt., 370. o.].

leánybúcsú *lejánybúcsú* [-t, -k, -ja] fn 'a házasulandó leány által barátai számára közvetlenül házasságkötése előtt rendezett, társas összejövetel: *A lejánybúcsúmon a legjobb barátnőim vótak csak ott.*

Et.: összetett szó, előtagja: *leány* – 1. leány, utótagja: *búcsú* – 1. búcsú.

leánykérő *jánykírő* [-t, -je] fn 'a leány házasságra kérése szüleitől': *A jánykírő reggelig tartott, igen jóul éreztük magunkot.*

Et.: összetett szó, előtagja: 1. *lányciadó*, utótagja: *kérő* – származékszó, alapszava a *kér* ősi, finnugor kori szó [EtSzt., 364.o.].

legény *leginny* [-t, -ek, -e] fn 'felsegedült, házasságra érett nőtlen (falusi) férfi': *Vótak Kisdobronyba leginnyesték, amikor lehetett menni udvarolni.*

Et.: bizonytalan eredetű, talán jövevényszó magyar képzéssel. a magyar szóvégi *-ny* névszóképző lehet, vö. *kemény*, *sovány* [EtSzt., 433. o.].

legénybúcsú *leginnybúcsú* [-t, -k, -ja] fn 'a házasulandó legény által barátai számára közvetlenül házasságkötése előtt rendezett, ivással egybekötött

társas összejövettel: *A legínnybúcsúm Kósán vót megtartva, ott nem zavart senki, bulizhattunk.*

Et.: összetett szó, előtagja: *legény* – 1. legény, utótagja: *búcsú* – 1. búcsú.

menyasszony ~ [-t, -ok, -a] fn 'eljegyzett, jegyben járó leány, nő': *A menyasszonynak a haja kontyba vót felfogva a lakadalomba.*

Et.: összetett szó, előtagja: *meny* - ősi, uráli kori szó [EtSzt., 475. o.], utótagja: *asszony* – 1. asszony.

menyasszonytánc ~ [-ot] fn 'lakodalmi tánc, amelyet a vendégek járnak a menyasszonnyal, és ezért ajándékot (pénzt stb.) adnak a fiatal párnak': *Én mindig menyasszonytáncot várom a legjobban a lakadalomba. Jóul meglehet forgatni a menyasszonyt.*

Et.: összetett szó, előtagja: *menyasszony* – 1. menyasszony, utótagja: *tánc* német jövevényszó [EtSzt., 725. o.].

menyecske ~ [~'t,~'k,~'je] fn 'fiatalasszony': *A vőfély elővezette az újdonsült asszonyt, a menyecskét.*

Et.: származékszó, töve a *meny* ősi, uráli kori szó [EtSzt., 475. o.].

Vö.: KMNySz. II. 84.

násznagy ~ [-ot, -ok, -ja] fn 'a vőlegény, ill. a menyasszony családjának egyik tekintélyes tagja vagy jó embere, mint házassági tanú, aki rendszerint a házasság előkészítésében (pl. a leánykérésben, az eljegyzésben) és megkötésében is közreműködik': *A násznagynak fontos szerepe vót a lakadalomba, ű atta ki a menyasszonyt is.*

Et.: összetett szó, előtagja: *nász* – ismeretlen eredetű szó [EtSzt., 503. o.], utótagja: *nagy* - bizonytalan eredetű, talán ősi, finnugor kori szó [EtSzt., 500. o.].

nyoszolyólány *nyoszolyójány* [-t, -ok, -a] fn 'koszorúslány': *Én nyoszolyójánynak Erzsi híjtam.*

Et.: összetett szó, előtagja a régi nyelvi *nyoszolyó* 'a menyasszony körül segédkező asszony, lány', utótagja pedig a *lány* főnév [EtSzt., 517. o.].

pántlika ~ [-t, -k, -ja] fn 'valamely kelméből, többnyire selyemből vagy bársonyból készült, rendszerint dísznek használt szalag': *Az ifjú pár pántlikát osztogatott a jányoknak.*

Et.: származékszó [EtSzt., 549. o.].

pap ~ [-t, -ok, -ja] fn 'általában az, aki fel van jogosítva arra, hogy valamely vallási közösség körében vallási szertartásokat végezzen': *A pap összeatta úrköt egy fél órán belül.*

Et.: szláv, valószínűleg déli szláv jövevényszó [EtSzt., 549. o.].

pár ~ [-t, -ok, -ja] 'egy egységet tévő két személy': *Két évig egy pár vótunk, mire megültük a lakadalmat.*

Et.: valószínűleg német jövevényszó. [EtSzt. 551. o.].

sátor ~ [-rat, -rak, -ra] fn 'vázból és ráerősített vászonból álló ideiglenes hajlék': *A sátort a fíjatalok díszítetik fel még pínteken.*

Et.: német jövevényszó [EtSzt., 657. o.].

stafírun ~ [-ot, -ja,] fn 'kelengye': *A stafírungot anyám már jó előre összekészítette nekem.*

Et.: német jövevényszó [EtSzt., 750. o.].

szerető ~ [-t, -k, -je,] fn (mn-i ign is) 'valakinek szerelmi viszonyban társa, kedvese': *Borisnak vót vagy 5 szeretője is mielőtt fírhez ment.*

Et.: származékszó [EtSzt., 698. o.].

tanú ~ [-t, -k, -ja,] fn 'az a személy, akinek valamely tényről vagy annak körülményeiről személyes, érzéki észrevételen alapuló tudomása van, s akinek révén így a kérdéses tény valódisága igazolható': *A tanú mindig a legjobb barát vagy barátnő vót.*

Et.: jövevényszó egy török nyelvből a honfoglalás előtti időből [EtSzt., 726. o.].

töltöttkáposzta ~ [-t, -k, -ja,] fn 'egy rizsből és darált sertéshúsból készült étel': *A töltöttkáposztát mán pínteken megcsináltuk, mert az elállt.*

Et.: összetett szó, előtagja: *töltött* – származékszó, melynek alapszava a *tel(ik)* igével azonos [EtSzt., 756. o.], utótagja: *káposzta* – szlovén vagy szlovák jövevényszó [EtSzt., 346. o.].

vénlány *vínjány* [-t, -ok] fn 'férjhez nem ment, előrehaladott korú nő': *Vínjány maratt Lenke is, nem vót soha szeretője se.*

Et.: összetett szó, előtagja: *vén* – bizonytalan eredetű, esetleg ősi, finnugor kori szó, [EtSzt., 795. o.], utótagja: *lány* – 1. lány.

vőfély ~ [-t, -ek] fn 'az a rendszerint fiatalabb férfi, aki a vőlegény, ill. a menyasszony megbízottjaként a vendégeket a lakodalomra hívogatja, és a lakodalommal kapcsolatos teendők irányítója, különböző a népi szokások, tréfák rendezője': *A vőfély igen kitett magájírt, pörgött a nyelve rendesen .*

Et.: összetett szó, melynek előtagja a régiségben 'vőlegény' jelentéssel is bíró *vő*, utótagja pedig a *fél* főnév 'társ' értelemben. [EtSzt., 810. o.].

vőlegény *vőlegíny* [-t, -ek, -e] fn 'az a férfi, akit valaki eljegyzett, valakivel jegyben jár, menyasszonya van': *A vőlegíny a menyasszonyát egy percre se hagyta egyedül.*

Et.: összetett szó, előtagja: *vő* – ősi, uráli kori szó, [EtSzt., 809. o.], utótagja: *legény* – 1. legény.

A magyarság a történelem folyamán több néppel is találkozott. Ezek az érintkezések nem csupán a szokásokat és hagyományokat befolyásolták, hanem nyomot hagytak a nyelv szókészletében is. Új szavakkal, fogalmakkal gazdagodott a magyar szókészlet. Ezért a témával kapcsolatos megnevezéseket eredetük szerint is csoportosítom [57, 867. o.].

A kisdobronyi lakodalmi szokásokhoz fűződő szavak (összesen 50 szó) eredetük szerinti típusai:

1. **Származékszavak** (18 szó): *esküvő, feleség, fonó, fosztó, hagyomány, házasság, hívogat, ismerkedés, jegyes, kötény, község(háza), lakodalom, (lány)kiadó, (leány)kérő, menyecske, pántlika, szerető, töltött(káposzta).*

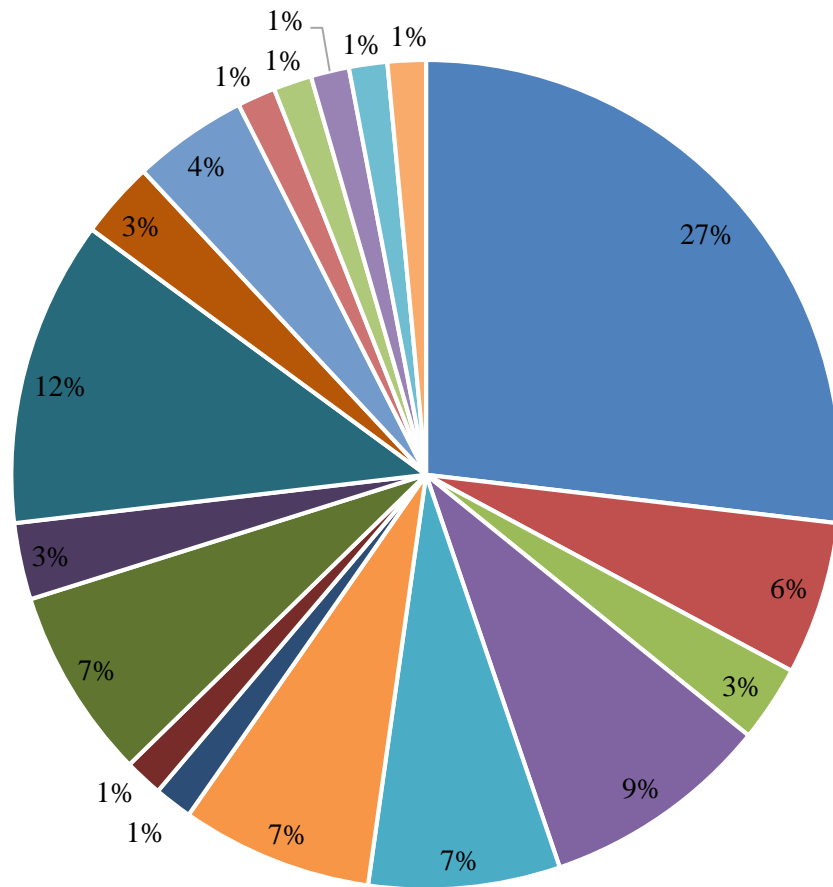
2. **Német jövevényszavak** (4 szó): *(menyasszony)tánc, pár, sátor, stafírung.*

3. **Szláv jövevényszavak** (2 szó): *család, (csiga)tészta.*
4. **Bizonytalan eredetű** (6 szó): *csiga(tészta), legény, legény(búcsú), (nász)nagy, vén(lány), (vő)legény.*
5. **Ősi, uráli kori szavak** (5 szó): *anya, menny(asszony), menny(asszonytánc), vőfély, vő(legény).*
6. **Ősi, finnugor kori szavak** (5 szó): *agglegény, apa, ház(tűznéző), kéz(fogó), (község)háza.*
8. **Ismeretlen eredetű** (1 szó): *nász(nagy).*
9. **Jövevényszó egy török nyelvből a honfoglalás előtti időből** (1 szó): *tanú.*
10. **Jövevényszó egy csuvasos típusú török nyelvből a honfoglalás előtti időből** (5 szó): *disznó(vágás), búcsú, gyűrű, (leány)búcsú, (legény)búcsú.*
11. **Szófajváltással keletkezett** (2 szó): *bíró, kendő.*
12. **Ősi, ugor kori** (8 szó): *(disznó)vágás, (ház)tűz(néző), (kéz)fogó, lány(kiadó), leány(búcsú), leány(kérő), (nyoszolyó)lány, (vén)lány.*
13. **Déli szláv jövevényszó** (2 szó): *nyoszolyó(lány), pap.*
14. **Jövevényszó** (3 szó): *asszony, (menny)asszony, (menny)asszony(tánc).*
15. **Ősi, ugor kori szótő magyar képzéssel** (1 szó): *(háztűz)néző.*
16. **Latin jövevényszó** (1 szó): *ceremónia.*
17. **Olasz jövevényszó** (1 szó): *fátyol.*
18. **Szlovén jövevényszó** (1 szó): *(töltött)káposzta.*
19. **Megszilárdult ragos alakulat** (1 szó): *el(jegyéz).*

Eredetük alapján a legtöbb szó származékszó (18 darab, 27%), míg az ősi ugor eredetű szavak száma 8 (12%), a bizonytalan eredetű szavaké pedig 6 (9%). Az ősi uráli és finnugor kori szavakból egyaránt 5-5 (7-7%) példát találtam, ugyanakkor az egyik csuvasos típusú török nyelvből származó jövevényszóból is található 5 (7%) példány, amelyek a honfoglalás előtti időkből származnak. Német jövevényszavak 4 (6%) esetben, egyszerű jövevényszavak pedig 3 (4%) alkalommal fordulnak elő. Emellett szláv jövevényszavak (2 szó, 3%), szófajváltással keletkezett szavak (2 szó, 3%),

valamint déli szláv jövevényszavak (2 szó, 3%) is megtalálhatók. Egy-egy példával szerepelnek az ismeretlen eredetű szavak, az ősi ugor szótő magyar képzéssel, egy török nyelvből származó jövevényszó a honfoglalás előttről és latin jövevényszavak is (1-1%).

Eredet szerinti megoszlás

- Származékszavak
- Német jövevényszavak
- Szláv jövevényszavak
- Bizonytalan eredetű
- Ősi, uráli kori szavak
- Ősi, finnugor kori szavak
- Ismeretlen eredetű
- Jövevényszó egy török nyelvből a honfoglalás előtti időből
- Jövevényszó egycsuvasos típusú török nyelvből a honfoglalás előtti időből
- Szófajváltással keletkezett
- Ősi, ugor kori
- Déli szláv jövevényszó
- Jövevényszó
- Ősi, ugor kori szótó magyar képzéssel
- Latin jövevényszó
- Olasz jövevényszó
- Szlovén jövevényszó
- Megszilárdult ragos alakulat

3.2. A szavak szerkezeti elemzése

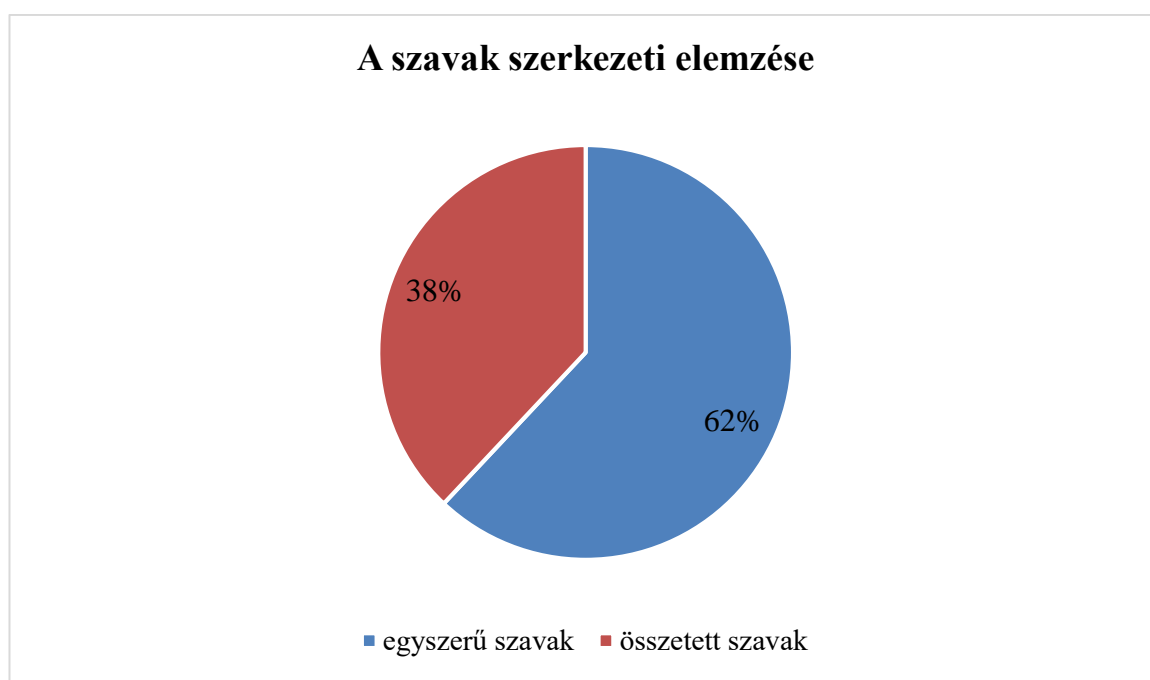
A szavakat szerkezetük szerint Adamikné Jászó Anna: A magyar nyelv könyve c. munkája szerint csoportosítom.

a) egyszerű szavak

- egyszerű tőszók: *ágy, anya, apa, asszony, búcsú, ceremónia, család, fátyol, feleség, gyűrű, legény, pap, pár, sátor, stafírung*. (15 szó, 48,39%).

- képzett szavak: *bíró, esküvő, fonó, fosztó, hagyomány, házasság, hívogat, ismerkedés, jegyes, kendő, kötény, lakodalom, menyecske, pántlika, szerető, tanú*. (16 szó, 51,61%). (Összesen 62% az egyszerű szavak)

b) **összetett szavak:** *agglegény, csigatészta, disznóvágás, eljegyzés, háztűznéző, kézfogó, községháza, lánykiadó, leánybúcsú, leánykérés, legénybúcsú, menyasszony, menyasszonytánc, násznagy, nyoszolyólány, töltöttkáposzta, vénlány, vőfély, vőlegény* (19 szó, 38%)

A kifejezések **szerkezetük** szerint egyszerű (31 szó, 62%) és összetett (19 szó, 38%) szavakra oszthatók. Az egyszerű szavakon belül elkülöníthetjük a tőszavakat (15 szó, 48,39%) és a képzett szavakat (16 szó, 51,61%).

3.3. Szófaji megoszlásuk

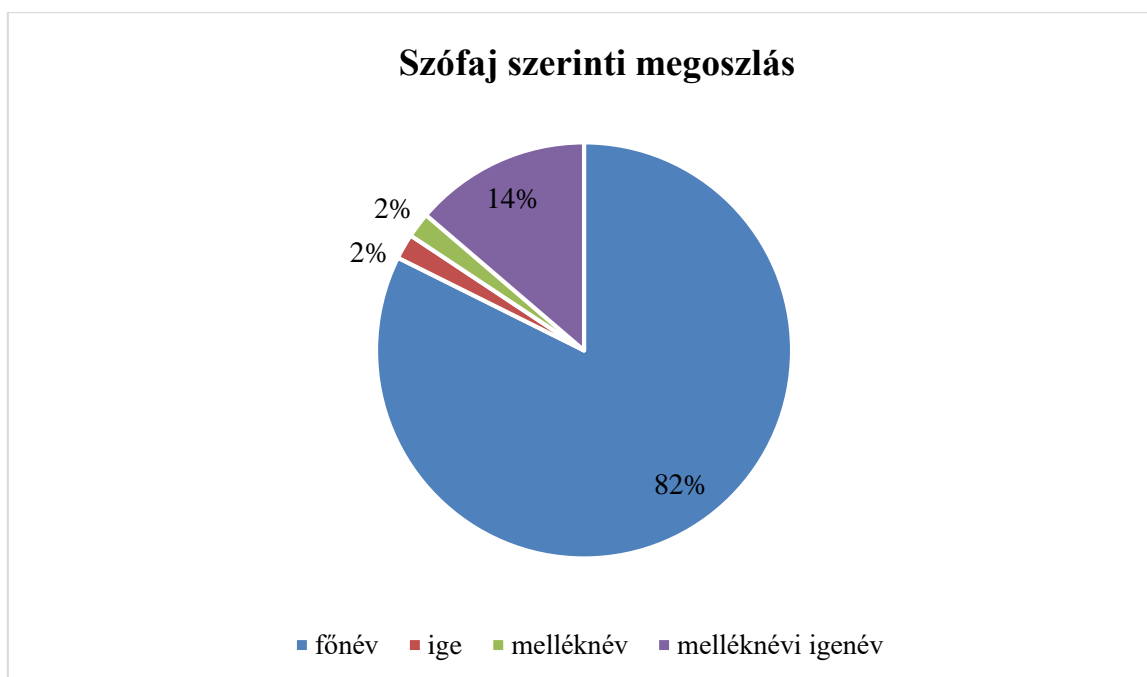
A szófaji csoportosításnál Adamikné Jászó Anna: A magyar nyelv könyve c. munkája volt segítségemre. A hagyományokkal kapcsolatos szavak között legtöbb a **főnév** (42 szó – 82%), ritkábban fordulnak elő **melléknévi igenevek** (7 szó – 14%) és egy **melléknév** (1 szó – 2%), valamint egy **ige** (1 szó – 2%) is megjelenik.

Főnév: *agglegény, ángy, anya, apa, asszony, búcsú, ceremónia, család, csigatészta, disznóvágás, eljegyzés, fátyol, feleség, gyűrű, hagyomány, házasság, háztűznéző, ismerkedés, jegyes, kendő, kötény, községháza, leánybúcsú, lakodalom, leánykérés, legény, legénybúcsú, menyasszony, menyasszonytánc, menyecske, násznagy, nyoszolyólány, pántlika, pap, pár, sátor, stafírun, tanú, töltöttkáposzta, vénlány, vőfély, vőlegény* (42 szó, 82%).

Ige: *hívogat* (1 szó, 2%).

Melléknév: *jegyes* (1 szó, 2%)

Melléknévi igenév: *bíró, esküvő, fonó, fosztó, kézfogó, lánykiadó, szerető* (7 szó, 14%) [2, 604. o.].

4. SZÓKINCSFEJLESZTÉS AZ ISKOLÁBAN

A finoman árnyalt, pontos, megnyilatkozáshoz gazdag szókincs szükséges, fejlesztése állandó és fontos feladatunk [13, 176–179. o.]. A szókincsfejlesztés – a helyesírás-tanításhoz hasonlóan – nem önálló tantárgy egyetlen iskolaformában sem. Az ezzel kapcsolatos ismereteket a nyelvtanítás tervszerű menetében kell alkalmaznunk, feldolgoznunk. Erre számos módszer, eljárás és gyakorlat létezik.

A lakodalmakhoz fűződő szokásokkal kapcsolatos szavak, kifejezések között vannak olyanok, amelyek már csak az idősebbek nyelvhasználatában figyelhetők meg, a fiatalabb nemzedék ismeri, de nem gyakran használja, passzív szókincsébe tartozik. Fontos a szokások, hagyományok megőrzése, mert az anyanyelvvel együtt nemzetmegtartó ereje van. Az iskolában lehetőség nyílik magyar nyelvórákon felmérni a lakodalmakhoz fűződő szavak, kifejezések ismeretét, használatát. Lehetőség van a szókincsfejlesztésre is a szókészlettan tanítása folyamán.

A szókincsfejlesztő eljárásokkal a módszertani szakirodalom is foglalkozik.

Az iskolai pedagógiai gyakorlatom során különféle módszerekkel ismerkedtem meg, amelyekre a szakirodalom is utal [13, 176–179. o.]:

1. *Olvasás és irodalom.* Az olvasásnak és az irodalomnak kiemelt szerepe van a szókincs fejlesztésében. A tanulóknak lehetőséget kell kapniuk arra, hogy változatos irodalmi műveket olvassanak, amelyekben gazdag és sokszínű szóhasználat található. Az olvasás során a diákok találkozhatnak ismeretlen szavakkal, amelyeket meg kell érteniük a szöveg összefüggéséből, és be kell építeniük saját szókincsükbe.

2. *Szókincslecke és szókérték.* A tanár által vezetett szókincsleckék, szókérték vagy szójátékok segítségével a tanulók új szavakat tanulhatnak meg. Megismerik az új szavak jelentését, használatát és kontextusát. Az interaktív és játékos megközelítés serkenti az érdeklődést, segíti a szókincs mélyebb rögzítését.

3. *Szókincsbővítő feladatok és játékok.* A szókincsbővítő feladatok és játékok különféle formában lehetnek jelen az iskolai órákon. Ez lehet szókincseszett, szópárok illesztése, szinonimák vagy antonimák keresése,

szókavalkádok vagy keresztrejtvények megoldása stb. Az ilyen típusú feladatok interaktív módon segítik a diákoknak a szókincsük gyakorlását és bővítését.

4. *Beszélgetések és írásbeli gyakorlatok.* A kommunikációs készségek fejlesztése és a szókincs használata elengedhetetlen. A tanulóknak lehetőséget kell kapniuk arra, hogy beszéljenek és írjanak különböző témákról, felhasználva az ismereteiket és szókincsüket. A csoportos beszélgetések, viták, írásgyakorlatok és kreatív írások mind segítik a kifejező közlést, az új szavak használatát

5. *Szótározás és szövegértés.* A szótár használata és a szövegértési gyakorlatok segítenek a diákoknak az ismeretlen szavak megértésében, és azok beépítésében a szókincsbe. A tanár megismerteti tanulókkal a szótárak helyes használatát, hogy önállóan is tudjanak új szavakat keresni és megérteni.

Ezek az eljárások fontos elemei az iskolai szókincsfejlesztésnek. A szókincsfejlesztés folyamatosan történik a tananyag elsajátítása során. A tanulóknak sok lehetőséget kell kapniuk a gyakorlásra, megismert új szavak használatára, értelmezésére különböző kontextusokban.

Adamikné Jászó Anna rámutat, hogy a szókincs fejlesztése két területen történik, ezek: *a szókincs bővítése* és a már ismert vagy használt *szavak jelentésének tisztázása, pontosítása és finomítása* [1, 53–54. o.]. Minden órán a pedagógusnak készülnie kell erre a feladatra. Az elsődleges feladat a szavak jelentésének tisztázása. Az alsó tagozatban általában köznyelvi szavakat tanítunk, de a népmesék kapcsán előfordulnak tájszavak és régies szavak is. Később idegen szavak és szakszavak is bekerülnek a tananyagba. A szavak mellett megjelennek a szó értékű nyelvi elemek is, például szólások, közmondások és szállóigék, de ezek inkább a felső tagozatban válnak gyakoribbá [1, 53. o.].

A szókincs fejlesztésének módszere az a feltételezés, hogy a szavak nem véletlenszerűen tárolódnak az agyban, hanem szervezeten, egymáshoz kapcsolódva, mint egy hálózat. Ezt a rendszert pszicholingvisztikában pókhálóhoz hasonlítják, vagy séma néven emlegetik a szerzők. Ez a séma nemcsak a szavakra vonatkozik, hanem mindenféle ismeretre is. A mentális lexikon hasonlít egy nyelvi jelentésmezőhöz vagy egy könyvtárhoz. A szavak fogalmi körök szerint

rendeződhetnek, alá-, fölé- vagy mellérendelt viszonyokat képezve. Rendeződhetnek rokonértelműség, ellentétes jelentés vagy azonos alak szerint. Kapcsolódhatnak helyi, időbeli, ok-okozati viszonyokhoz, valamint metaforikus kapcsolatokhoz. Ezek a kapcsolatok hálózatot alkotnak, és egymásra is utalhatnak. Ha egy új szó felmerül, akkor felidézhetjük a szóhoz kapcsolódó viszonyokat, legalábbis amennyire szükséges [1, 54. o.].

A szókincs fejlesztésének két módszerét nevezi meg Adamikné Jászó Anna: *szómagyarázatok* és *szógyűjtés*. A *szómagyarázatokat* beszélgetés és olvasás közben alkalmazzuk, és gyakran megnevezzük a képeken látható dolgokat is.

A *szógyűjtés* lehet *tematikus* vagy *nyelvtani* szempontú. A tematikus gyűjtés során kisebb gyerekekkel például kutyafajtákat, tevékenységeket (pl. vasutas, tanár, szakács), vagy színeket gyűjthetünk. A nagyobbak szakszavakat, idegen szavakat, ritkán használt vagy kihalt, régi szavakat, helyi dialektusokban használt szavakat vagy átvételeket gyűjthetnek. A különleges szavakat füzetbe is rendezhetjük. A szerző megemlíti gyűjteményre Tótfalusi István *Vademecum* című könyvét, amely ritkán használt, érdekes szavakat tartalmaz jelentésmegadással és irodalmi példákkal. Ez a könyv felső tagozatosoknak ajánlott, de középiskolások is használhatják. A nyelvtani szempontú szógyűjtés is változatos lehet, például rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavakat gyűjthetünk, feltárhatjuk a többjelentésű szavak jelentéseit, alkothatunk különféle szóláncokat, vagy gyűjthetünk különböző nyelvi játékokat és rejtvényeket [1, 54. o.].

A 2017-es magyar nyelv tanterv foglalkozik a szókincsfejlesztéssel, azonban nem mindig konkrétan, hanem főként valamilyen más témába beleépítve. Például az 5. osztályban találkozhatunk *Beszédképességfejlesztés, Az összefüggő beszéd* témákkal. Ezeknek a témáknak szerves része a szókincsfejlesztés. A Braun Éva, Zékány Krisztina, Kovács-Burkus Erzsébet által összeállított 5. osztályos tankönyv a *Kommunikáció* c. témával indít, melynek altémája a *Nyelv és beszéd* [64, 4–10. o.]. Itt változatos feladatokat kapnak a tanulók a témával összhangban. Például:

1. Írd ki a szövegből a kutyaugatást jelentő szavakat! Más állatok kapcsán keress hasonlót! [64, 6. o.].

2. Mondjatok öt, beszélést jelentő rokon értelmű szót! [64, 9. o.]

A 6. osztályban ilyen témákat jelöl a tanterv *Beszéd-készségfejlesztés* c. órák, illetve *Nyelvművelő* órák is. A tankönyv első nagy témaként a *Beszéd tárgykörét* jelöli meg. Ezen belül taglalja a beszédet és a nyelvi kommunikációt, amely a szókincsfejlesztés szerves része. Ilyen feladatot találunk a tankönyvben a témával kapcsolatban: *Fejezd be a megkezdett szóláshasonlatokat!* [65, 6. o.]. Az ilyen típusú feladatok nagyban hozzájárulnak a tanulók szókincsének változatossá tételéhez, fejlesztéséhez.

A 6. osztályos tankönyvben *A magyar nyelv szókészlete* c. témán belül a szerzők a szókincs fogalmát így fogalmazzák meg: „*Szavaink, kifejezéseink összességét szókészletnek, szókincsnek nevezzük.*” Megkülönböztetnek aktív és passzív szókincsset. „*Az aktív szókincs a többség által használt szavainkat jelenti. A passzív szókincs az ismert, de nem használt szavainkat.*” A szókészletet alapszókincsre és kiegészítő szókincsre osztják. „*Az alapszókincsbe tartozó szavakat mindenki ismeri és használja.* Például: *étel, ital, ablak.*

Míg a kiegészítő szókincs szavai kevésbé fontosak és ritkábban használatosak. Például: *fékpofa, motiválás, spektrométer.*”

Egyéni szókincsről is beszél a tankönyv, mely függ az egyén beszélő környezetétől, korától, iskolázottságától és foglalkozásától [65, 190. o.].

Egészen 9. osztályig megfigyelhetők az ilyen órák, s általánosságban az év elején fordít rá nagyobb figyelmet a tanterv a tankönyvvel együtt, akkor foglalkoznak a beszéd, a kommunikáció, beszéd-készségfejlesztés, nyelvművelés és ehhez hasonló témákkal.

Megfigyelhető azonban, hogy 10–11. osztályban már kevesebb figyelem irányul a tanterv alapján a szókincsfejlesztésre.

A 10. osztályban a tankönyv a *Kommunikáljunk* c. témával indít, amely röviden foglalkozik a kérdéssel. Ilyen feladatot közöl a tanulók számára: *Minden történelmi korban, illetve minden vallásban a színeknek nagy figyelmet szenteltek. Nézetek utána a színek szimbolikájának*

- az öltözködésben

- a zászlók, címerek színválasztásában
- egy virágcsokor kiválasztásakor
- a gyász, a boldogság és egyéb életérzés kapcsán! [69, 7. o.].

Összességében a tantervet és a tankönyveket áttekintve arra a következtetésre jutottam, hogy a tanterv akár közvetlen, akár közvetett módon előirányoz órákat a szókincsfejlesztésre, azonban a tankönyvek kevés információval rendelkeznek a témáról. Úgy gondolom, a tanár feladata odafigyelni a szókincsfejlesztés fontosságára, olyan feladatokat készíteni, amely a módszertani szakirodalomnak megfelelően kiegészíti a tankönyvben találhatóakat.

Összevonva a szókincsfejlesztést és a diplomadolgozatom témáját (a lakodalmi szokásokkal kapcsolatos szavakat) pedagógia gyakorlatom során (2024. április 8 – május 22.) lehetőségem volt a Kisdobronyi Líceum 230 főt számláló tanulói közül 28-at bevonni kutatásomba. A 9–10. osztályos tanulók számára kérdőívet állítottam össze, mely által sikerült felmérnem, hogy a fiatalok mennyire ismerik a kutatóponton használt lakodalmakhoz kapcsolódó szavakat.

Papíralapú kérdőív segítségével végeztem az adatgyűjtést, melyet a tanulók mind önállóan a felügyeletem alatt töltöttek ki. Előzetesen igyekeztem elmagyarázni a kérdéseket, majd kb. 30–35 perc alatt sikerült is kitölteni. A kérdőív dolgozatommal összhangban rákérdezett a Kisdobronyban előforduló lakodalmakhoz köthető szavakra. Igyekeztem olyan szavakat kiválogatni, amelyek nagyobb valószínűséggel ismeretesek a fiatalok körében is. A tanulók feladatai a következő csoportok köré épültek:

- a) milyen lakodalmi szokásokat ismernek?
- b) használják-e az adott kifejezéseket?
- c) ismerik-e az adott szavakat?
- d) írják le a felsorolt szavak jelentését!
- e) a felsoroltokon kívül ismernek-e még hasonló szavakat?

Kérdőív a lakodalmi szokásokkal kapcsolatos szavak használatáról

1. Nem:

- férfi
- nő

2. Osztály:

- 9.
- 10.

3. Milyen lakodalmi szokásokat ismersz, amelyek Kisdobronyban elterjedtek?

---

4. Milyen ismerkedési, párválasztási szokások voltak régen/ma?

---

5. Mit tudsz a leánykérésről?

---

6. Miből álltak/állnak a lakodalmi előkészületek?

---

7. Mi történik az esküvő napján?

---

8. Ismered-e, esetleg használod-e az alábbi lakodalommal kapcsolatos szavakat:

Szavak	Használok	Ismerem	Nem ismerem
<i>agglegény</i>			
<i>ángy</i>			
<i>búcsú</i>			

<i>fonó</i>			
<i>fosztó</i>			
<i>háztűznéző</i>			
<i>hívogat</i>			
<i>kézfogó</i>			
<i>lánykiadó</i>			
<i>leánykérés</i>			
<i>mennyasszony</i>			
<i>násznagy</i>			
<i>nyoszolyólány</i>			
<i>pántlika</i>			
<i>stafirung</i>			
<i>szerető</i>			
<i>tanú</i>			
<i>vénlány</i>			
<i>vőfély</i>			
<i>vőlegény</i>			

9. Az alábbiakban felsorolt szavakat honnan hallottad?

- a) nagyszüleimtől
- b) szüleimtől
- c) szomszédomtól
- d) barátaimtól
- e) könyvben olvastam
- f) az internetről

10. Magyarázd meg, hogy mit jelentenek a következő szavak!

agglegény –

ágy –

búcsú –

fonó –
fosztó –
háztűznéző –
hívogat –
kézfogó –
lánykiadó –
leánykérés –
mennyasszony –
násznagy –
nyoszolyólány –
pántlika –
stafirung –
szerető –
tanú –
vénlány –
vőfély –
vőlegény –

11. Ismersz még hasonló szavakat? Sorold fel azokat!

A kérdőívem fő célja az volt, hogy megtudjuk, mennyire elterjedtek a fiatalok, iskolások körében lakodalmakkal kapcsolatos szavak, kifejezések. Ismerik-e azok jelentését, használják-e.

A válaszokat az alábbi csoportokra bontva közlöm:

1. Egyáltalán nem használják.
2. Az adatközlők kevesebb, mint 10%-a használja.
3. Legalább 10%-a, de nem több, mint 50%-a használja.
4. A megkérdezettek több mint fele használja.

1. táblázat

Az osztályokban kapott eredmények közötti hasonlóság
néhány példával szemléltetve

Szavak	9. osztály (18 fő)		10. osztály (10 fő)	
	fő	százalék	fő	százalék
1. agglegény	15	83,33	10	100
2. ángy	5	27,78	3	30
3. búcsú	18	100	10	100
4. fonó	6	33,33	8	80
5. fosztó	1	5,56	3	30
6. háztűznéző	9	50	7	70
7. hívogat	18	100	10	100
8. kézfogó	0	0	0	0
9. lánykiadó	0	0	0	0
10. leánykérés	18	100	10	100
11.mennyasszony	18	100	10	100
12. násznagy	4	22,22	1	10
13. nyoszolyólány	1	5,56	0	0
14. pántlika	8	44,44	6	60

Ahogy várható volt, nem minden tanuló ismerte az összes kifejezést, amelyeket a kérdőívben felsoroltam, és nem mindegyikük használja őket. Csak abban az esetben tekintetem érvényesnek a szavak használatára vonatkozó jelöléseket, amennyiben a körülírásnál is elfogadható választ érkezett. Az adatok megbízhatóságát igazolja az is, hogy a kapott eredmények majdnem egységes

képet mutatnak osztályonként. Azok a szavak, amelyek például a 9. osztályban kevésbé voltak ismertek és használatosak, azok a 10. osztályban sem elterjedtebbek. Jól megfigyelhető, hogy a közismertebb szavak mindkét osztályban használatosak. A szavak jelentésének a megadásánál szintén ugyanazok a szavak voltak a problémások, azaz a kevésbé ismertek.

A **14** szó közül **négy** olyan volt, amelyet minden tanuló ismert: *búcsú*, *leánykérés*, *hívogat*, *mennyasszony*, ezeket a szavakat meg is tudták magyarázni. Az adatközlők nagy része ismerte még az *agglegény*, a *háztűznéző* és a *pántlika* szavakat. Emellett **két** olyan szó is előfordult, amelyet egyáltalán nem ismertek, a jelentését sem tudták megmagyarázni: *kézfogó*, *lánykiadó*. A *nyoszolyólány* kifejezést is csupán egy ember ismerte. Kevesebben ismerték még az *ágy*, a *fonó*, a *fosztó*, és a *násznagy* szavakat.

A nemek szerinti válaszadást tekintve el tudjuk mondani, hogy a 9. osztályban (12 lány, 6 fiú) a legtöbb szót a lányok ismerték. A 10. osztályban (6 lány, 4 fiú) szintén a lányok ismertek többet és írtak körül, ez azonban itt betudható annak is, hogy nagyobb arányban vannak az osztályban.

A munkaalkalmakkal kapcsolatos szavakat 20 tanuló (71,43%) a szüleitől, 17 tanuló a nagyszüleitől (60,71%), 5 tanuló a szomszédjától (17,86%), 12 tanuló a barátaitól (42,86%), 2 tanuló könyvből (7,14%) és 3 tanuló az internetről (10,71%) ismeri.

BEFEJEZÉS

KÖVETKEZTETÉSEK LEVONÁSA

A kisdobronyi lakodalmi szokások számos generáción át öröklődtek, és a közösség összetartozásának, valamint hagyományainak élő példáiként fontos szerepet játszottak. A házasságkötés és lakodalom nem csupán két ember ünnepe volt, hanem az egész közösség számára jelentős esemény, amely erősítette a társadalmi összetartást. A családok, szülők és barátok szerepe kulcsfontosságú volt a párválasztásban, és az esküvői szokások, rituálék betartása lehetőséget biztosított a közösségi és családi kapcsolatok elmélyítésére.

A házasság előtt a párválasztásnak több hagyományos formája is létezett, amelyek a közösség részéről jelentős hatással bírtak. Az elrendezett házasságok gyakran a családok gazdasági helyzetére és társadalmi státuszára épültek, és csak később alakultak ki azok a szokások, amelyek az egyéni választást is lehetővé tették. Az ismerkedés helyszínei, mint a fonó, a bálók, vagy olyan közösségi események, mint a simítóbál vagy tollfosztás, hozzájárultak a fiatalok találkozásához, és lehetőséget biztosítottak a romantikus kapcsolatok kialakulására.

A közösségi rendezvények, szórakozóhelyek és családi hagyományok együttesen alakították a fiatalok párválasztási lehetőségeit. A legényesték és a közös táncok nemcsak szórakoztató alkalmak voltak, hanem az érzelmek kifejezésének színtereiként is szolgáltak, ahol a fiatalok kipróbálhatták a szerelmet. A lakodalom már ekkor a párválasztás elválaszthatatlan részévé vált, mint a közösség összejövele, amely az érzelmi és társadalmi elköteleződést szimbolizálta.

Ezek mellett a közösség szerepe meghatározó volt, hiszen a falu segítette és irányította a fiatalokat az udvarlás és házasság terén. A fiatal férfiak gyakran ajándékokkal vagy templomi találkozásokkal udvaroltak, jelezve szándékaikat. Az udvarlás rituáléi, mint a virágok ajándékozása vagy házhoz menő udvarlás, szorosan kapcsolódtak a társadalmi szokásokhoz, miközben a családok és közösség szerepe is fontos volt.

A modern időkben a lakodalmak és párválasztási szokások a társadalmi változások tükröződéseként szintén jelentős változásokon estek át. Az internet és közösségi média fejlődése lehetővé tette a fiatalok számára, hogy új helyszíneken és módokon ismerkedjenek. Az online társkeresők és közösségi platformok új dimenziókat adtak a párkeresésnek, gyors kapcsolatokat teremtve. A fiatalok gyakran találkoznak digitálisan, de az esküvői szokások és hagyományok továbbra is fontos szerepet játszanak a családok és közösségek számára, megerősítve a kötelékeket és a társadalmi integrációt.

Az egyéni preferenciák és személyre szabott esküvői elemek is tükrözik a modern lakodalmak változásait. A hagyományos ételek, táncok és rituálék továbbra is központi szerepet kapnak, de az új trendek, mint a tematikus esküvők és személyre szabott ünneplések, lehetőséget adnak a fiatalok számára, hogy saját stílusukat tükrözzék. Így a lakodalom már nemcsak a családok és közösségek eseménye, hanem egy olyan alkalom, amely az ifjú pár egyéni ízlését és vágyait is megjeleníti.

Az esküvői hagyományok tehát továbbra is élő örökségként jelennek meg, a közösség és családok összetartozásának kifejeződéseként Kisdobronyban és hasonló közösségekben.

A leánykérés és az azt követő hagyományos szokások a házasság előtti időszak egyik legfontosabb eseményét jelentették a közösség életében. A leánykérés szigorú rituáléi nemcsak a fiatal pár, hanem a családok számára is fontos jelentőséggel bírtak. Az esküvő előtti szertartások, mint a leánykérés és eljegyzés, egyaránt a házasság szentesítését és a közösségi hagyományok megerősítését szolgálták.

A leánykérés során a fiú először a családjával és barátaival beszélt szándékáról, majd a családja, általában az apa vagy egy idősebb rokon, a lány szüleihez ment, hogy kifejezze házassági szándékát. A találkozók gyakran meghatározott napokon zajlottak, például *kedden, csütörtökön vagy pénteken*. Géza bácsi (87 éves) így emlékszik vissza: *„Én apámmal és keresztapámmal mentem el megkérni Irén kezét. Apósomnak pájinkát vittünk ajándékba, anyósomnak meg*

anyám kalácsot süített.” Az ajándékozás a tisztelet és szándék kifejezése volt, és a fiú apja tette fel a „nagy kérdést”, amire a lány szülei igennel válaszoltak.

Az eljegyzés szintén fontos pillanata volt az esküvő előtti időszaknak. A kézfogó vagy jegyváltás rendszerint este zajlott a lányos háznál, ahol a családok közösen ünnepelték meg a házasságra tett ígéretet. A keresztapa szerepe különösen kiemelt volt, ő mondott verset, amelyben tájékoztatta a lány szüleit a házassági szándékról, miközben a verselés a szeretet és boldog jövő szimbolikus kifejeződése volt. A versek mély érzelmeket közvetítettek, ahogy az alábbiak is:

*„Hajnalban jöttem, jó lányom, hallgass csak reám,
Itt állok most, mint egy jó barát.
Keresztfiamnak keresek feleséget,
Ki szívét örömmel ad...”*

A gyűrűhúzás is fontos mozzanata volt az eljegyzésnek. A gyűrűk cseréje az örökkévaló elköteleződést és szeretetet jelentette. A fiatal pár, gyakran vers kíséretében, egymás ujjára húzta a gyűrűt, amely a közös élet kezdetét és a házasságra tett ígéretet szimbolizálta. A szokások szoros kapcsolatot ápoltak a vallási és közösségi hagyományokkal, és a versek szimbolikus jelentőséggel bírtak a családok számára.

A leánykérést követően a háztűznéző is elterjedt szokás volt. A lány családja, keresztszülők és szülők megnézték azt a helyet, ahol a lány férjhez megy, hogy megbizonyosodjanak a megfelelő körülményekről. Ezt követően, ha minden rendben volt, kitűzték a lakodalom időpontját.

A kelengye, a házasság előtti ajándékok és háztartási eszközök gyűjtése is fontos szerepet játszott a lányok életében. A lányok szülei segítségével gyűjtötték össze a szükséges eszközöket, amelyek később közös életükhöz kellettek. A kelengyés láda, vagy stafírun, tartalmazta mindazokat az eszközöket, amelyek a családi élethez szükségesek voltak. A hagyományos kelengyés láda ma már kevésbé elterjedt, de a szülők továbbra is vásárolnak bútort, amikor a lányok a férjükhöz költöznek.

A lakodalmi előkészületek a közösségi élet egyik legfontosabb eseményévé váltak. Az ünnepi eseményekhez szükséges munkálatok már a lakodalom előtti hétfőn megkezdődtek, a fő esemény pedig szombaton zajlott.

A hívogatás, azaz a vendégek meghívása, már a lakodalmat megelőző vasárnap elkezdődött, de gyakran előfordult, hogy akár két héttel korábban is megtörtént, különösen, ha nagyobb vendégseregre számítottak. Míg manapság papíralapú meghívókat küldenek, régen a szóbeli hívogatás volt a szokásos módja annak, hogy a családok és ismerősök értesüljenek az esküvőről. Ezen a napon nemcsak a meghívás történt, hanem ilyenkor kértek fel tanúkat, nyoszolyókat és násznagyokat is, akik a lakodalom szimbolikus szereplőivé váltak.

A valódi előkészületek a lakodalom előtti hétfőn kezdődtek. Az asszonyok ekkor a lányos házban (ritkábban a fiúnál) gyűltek össze, hogy elkészítsék a süteményeket és egyéb étkezési fogásokat.

A férfiak pedig a sátor felállításán és a főzőhelyiségek kialakításán dolgoztak. Az étkezés előkészítése hatalmas feladatot jelentett, hiszen egy lakodalom alkalmával akár 150-250 vendéget is vendégül láthattak, így komoly logisztikai kihívást jelentett, hogy mindenki számára ínycsiklandó étkek kerüljenek az asztalra. A lakodalom étkezési menüje hagyományosan gazdag és laktató ételekből állt: *töltöttkáposzta, húsleves, töltelék, rántott hús, fasírt, csirkepaprikás és töltött tyúk.*

A szombati napra maradtak a legfontosabb feladatok: az előre elkészített ételek végső sütése, főzése, hogy frissen kerülhessenek az asztalra. Miután az előkészületek befejeződtek, a menyasszony ajándékokkal lepte meg a segítőt: a nők kivarrott kötőt, a férfiak pedig kivarrott kendőt kaptak köszönetként a munkájukért.

A lakodalom előtti péntek este a sátor díszítésével zárult, amely a fiatalok feladata volt. Ekkorra alakult ki a legénybúcsú és a leánybúcsú hagyománya.

A lakodalom előkészületei a családoknak és a fiataloknak közösségi élménnyé váltak, és hozzájárultak a házasság boldog alapjainak megteremtéséhez. Míg a szokások napjainkban átalakultak, a lakodalmak gyakran éttermekben

zajlanak, a családi segítség és a közösségi előkészületek mint hagyományok tovább élnek, bár formájuk és körülményeik megváltoztak.

Az esküvői szertartások és hagyományok gazdag történeti és társadalmi háttérrel rendelkeznek, amelyek évtizedek alatt jelentős változásokon mentek keresztül. Az egyszerű, 20. század eleji lakodalmakat követően, amelyek „*nem voltak nagy felhajtásúak, szerény és egyszerű lakodalmak voltak*” (Bitai Ilona, 72 éves) az esküvők egyre bonyolultabbá váltak a társadalmi és gazdasági változások hatására. Az esküvő ma már nem csupán családi esemény, hanem a közösségi élet szerves részévé vált, amely a társadalom és a közösség számára is ünnepélyes pillanata a házasságkötés.

A 20. század közepén, különösen az 50-es és 60-as években, a lakodalom már nem csupán egy nap eseménye volt, hanem egy egész napos rituáléval teli ünnep. A menyasszony készülődése – „*barátnői vagy rokonai segítettek neki felöltözni, megcsinálták a haját, és kisminkelték*” – és a „*jánybúcsúztatók*” (tánc, ének, játék) mind hozzájárultak ahhoz, hogy az esküvő valódi társadalmi esemény legyen, amelyet a családok és a barátok egyaránt megéltek.

A vőfély szerepe, mint közvetítő és irányító, kiemelt jelentőséggel bírt az esküvői szertartások során. A hagyományos vőfélyi köszöntők és szertartások, mint „*Jó napot kívánok, Hogy simán ideérkeztem, ezt magam sem hiszem...*”, valamint a házaspár és a vendégek közötti játékos interakciók nemcsak szórakoztatóak, hanem az esküvő szakrális és közösségi jelentőségét is hangsúlyozták.

Bár az esküvői szokások idővel átalakultak, az esküvő, mint a család összetartozásának szimbóluma és társadalmi esemény továbbra is változatlan maradt. Ahogy azt az idősebb adatközlők is említik, „*a házasságkötés nemcsak két ember ügye, hanem az egész közösség ünnepe*” (Úr Margit, 82 éves).

A búcsú szavai tele vannak érzellemmel és tisztelettel. A szülők iránti hálát és szeretetet kifejező sorokban gyakran visszatér a múlt, az áldozat és a gondoskodás. A fiatalok e szavakkal zárják le gyermekkorukat, hogy új életszakaszba lépjenek. Az édesapához és édesanyához intézett szavak nem csupán

búcsúzó szavak, hanem a szeretet kifejeződései is: „*A jóisten áldjon meg érte tégedet!*” – mondja a menyasszony, és a vőlegény is köszönetet mond és bocsánatot kér mindazért, amit a szülei érte tettek. E szavak mélysége azt mutatja, hogy a család szeretete, jósága és áldozatai örökre velük maradnak.

A búcsú után következik maga a házasságkötés, amely nemcsak jogi aktus, hanem a két ember közötti kötelék megerősítése is. A ceremónia a szeretet, tisztelet és közös élet iránti vágy szimbóluma. Az anyakönyvvezető szavai hangsúlyozzák, hogy a házasság nemcsak papíralapú kötelesség, hanem egy életen át tartó beszélgetés, amelyben a kölcsönös tisztelet, szeretet és támogatás kulcsfontosságúak. „*A házasság: nem csupán a hódítás betetőzése, hanem két ember közötti életen át tartó beszélgetés*” – szól a házasság valódi értelme.

A házasságkötés utáni templomi áldás is egy szent pillanatot jelent a fiatal pár közös életében. Az áldás megerősíti őket abban, hogy közösen vágjanak neki a jövőnek, és hogy minden nehézséggel együtt nézzenek szembe. Ahogyan a vőfély is kérte: „*Örüljete egymásnak és egymás szeretetének...*” úgy a templomi áldás is ezt a boldogságot erősíti.

A lakodalom részletei hozzájárulnak ahhoz, hogy a közösség tagjai is részesévé váljanak az ünnepnek, és a hagyományok, mint a vőfély köszöntője és az étkezési szokások, mélyebb jelentőséget nyernek. Ahogyan a vőfély mondja a vacsora kezdetén: „*Tányér, kanál, villa már el is van készítve, / Jönnek az ételek mindjárt sorjába...*” a közös étkezés nemcsak szórakoztatás, hanem a közösségi összetartozás és bőség ünneplése is. A vőfély szavai az asztalhoz hívva mindenkit: „*Tessék kedves vendégeink helyre telepedni, / Minálunk a gyomrát nem rotja meg senki...*” a bőség és vendégszeretet fontosságát tükrözik.

A hagyományos lakodalmi szokások évről évre megújulva, mégis a régmúlt értékeit is megőrizve adják mélyebb jelentést a házasságkötés ünnepének. Ahogy a szokások, mint a menyasszony csokrával és harisnyakötőjével kapcsolatos játékok, úgy a vőfélyi köszöntők is fontos szerepet játszottak a lakodalmi szórakozásban. A vőfély szavai, mint például a menyasszony táncra hívása: „*Álljatok meg, legények, még nem ti következtek...*” nemcsak humoros felvezetést adtak, hanem mélyebb

közösségi összetartozást is kifejeztek. A szórakoztató, mégis tiszteletteljes hangnem hidat képezett a két család között és segített oldani az esküvői ceremónia komolyságát.

A vőfély feladata nemcsak a szórakoztatás volt, hanem a hagyományok betartásának biztosítása is. „*Eladó a menyasszony! Másé a menyasszony!*” – hangzott a hagyományos pénzbedobós játék során, amely nem csupán játék volt, hanem a közösség részvételét is biztosította az ifjú pár életének ezen fontos pillanataként.

Bár a modern lakodalmak éttermekben zajlanak, és a vőfély szerepét ceremóniamesterek vették át, a hagyományok tovább élnek, és egyre több fiatal próbálja megőrizni őket, mint kultúrájuk és közösségi értékeik szerves részét. A lakodalom tehát, mint a szeretet és összetartozás ünnepe, a múlt és a jelen harmóniájában, változások ellenére továbbra is a közösség erejét és a család fontosságát ünnepli. A fiatalok elismerése és tisztelete a hagyományok iránt, mint „*A boldog házasoktól szépen elbúcsúznak...*” – egy olyan üzenetet hordoz, amely biztosítja, hogy e szép hagyományok a következő generációk számára is tovább élhessenek.

A lakodalommal és házasságkötéssel kapcsolatos kifejezéseket vizsgáltam, különböző szempontok szerint: eredetük, szerkezetük és szófaji eloszlásuk alapján. Összesen 50 szót elemeztem.

Eredetük alapján a legtöbb szó származékszó (18 darab, 27%), míg az ősi ugor eredetű szavak száma 8 (12%), a bizonytalan eredetű szavaké pedig 6 (9%). Az ősi uráli és finnugor kori szavakból egyaránt 5-5 (7-7%) példát találtam, ugyanakkor az egyik csuvasos típusú török nyelvből származó jövevényszóból is található 5 (7%) példány, amelyek a honfoglalás előtti időkből származnak. Német jövevényszavak 4 (6%) esetben, egyszerű jövevényszavak pedig 3 (4%) alkalommal fordulnak elő. Emellett szláv jövevényszavak (2 szó, 3%), szófajváltással keletkezett szavak (2 szó, 3%), valamint déli szláv jövevényszavak (2 szó, 3%) is megtalálhatók. Egy-egy példával szerepelnek az ismeretlen eredetű

szavak, az ősi ugor szótő magyar képzéssel, egy török nyelvből származó jövevényszó a honfoglalás előtről és latin jövevényszavak is (1-1%).

A szavak szerkezeti típusa alapján az egyszerű kifejezések domináltak (31 szó, 62%), míg az összetett szavak 19-et tettek ki (38%). Az egyszerű szavak között a tőszavak (15 szó, 48,39%) és a képzett szavak (16 szó, 51,61%) aránya kiegyenlített.

A szófaji elemzéshez Adamikné Jászó Anna A magyar nyelv könyve című munkáját használtam. Az elemzett szavak többsége főnév (42 szó – 82%), de előfordultak melléknévi igenevek is (7 szó – 14%), egy melléknév (1 szó – 2%), valamint egy ige (1 szó – 2%).

Mivel Kisdobrony, a szülőfalum, hagyományőrző település, a fiatalok jól ismerik a lakodalmi kifejezéseket. Pedagógiai gyakorlatom során lehetőségem volt a szókincsfejlesztés lehetőségeit is megvizsgálni az iskolában. A szakirodalom két fő módszert javasol: a szómagyarázatot és a szógyűjtést. Bár a tanterv előírja a szókincsfejlesztést, a tankönyvek viszonylag kevés elméleti és gyakorlati anyagot tartalmaznak. Így a tanár feladata, hogy kiegészítse a tankönyvi feladatokat más gyakorlatokkal. A lakodalmi szokásokkal kapcsolatos kifejezések elemzése során mértem fel a szókincsfejlesztés lehetőségeit. Ehhez kérdőívet készítettem a Kisdobronyi Líceumban, melyet a 9–10. osztályos diákok töltöttek ki.

A kérdőív alapján nem minden diák ismerte az összes kifejezést, és nem mindenki használta őket. Például a 9. osztályban a *fonó*, *ágy*, *násznagy* szavak kevésbé voltak ismertek, a 10. osztályban pedig szintén nem ismerték őket. Ezzel szemben a gyakrabban használt kifejezések, mint a *háztűznéző*, *pántlika* és *agglegény*, mindkét osztályban szerepeltek. A 14 kifejezés közül négy olyan volt, amit minden diák ismert: *búcsú*, *leánykérés*, *hívogat*, *mennyasszony*, és ezeket helyesen meg is tudták magyarázni. A többi diák ismerte az *agglegény*, *háztűznéző* és *pántlika* szavakat. Két szó, a *kézfogó* és a *lánykiadó*, teljesen ismeretlen volt a számukra, és nem tudták jelentésüket sem elmagyarázni. A *nyoszolyólány* kifejezést csak egy diák ismerte. Az *ágy*, *fonó*, *fosztó* és *násznagy* szavak is kevésbé voltak ismertek.

A válaszadók nemek szerinti eloszlásában a 9. osztályban (12 lány, 6 fiú) a lányok ismerték jobban a szavakat. A 10. osztályban (6 lány, 4 fiú) szintén a lányok körében volt magasabb az ismeretanyag, valószínűleg a létszámbeli eltérés miatt.

A kérdőívben szereplő munkaalkalmakkal kapcsolatos szavakat a tanulók különböző forrásokból ismerték: 20 tanuló (71,43%) a szüleitől, 17 tanuló a nagyszüleitől (60,71%), 12 tanuló a barátaitól (42,86%), 5 tanuló a szomszédjától (17,86%), 2 tanuló könyvből (7,14%), és 3 tanuló az internetről (10,71%) szerzett tudomást róluk.

A diákok részletesen és világosan kifejtették, mit tudnak a lánykérésről, ismerkedésről, és a lakodalom napjáról is.

A kérdőív eredményei azt mutatják, hogy a szókincsfejlesztés során mind a szómagyarázatot, mind a tematikus szógyűjtést érdemes alkalmazni. A hagyományok, szokások és hiedelmek olyan értékeket hordoznak, amelyek évszázados tapasztalatokat tükröznek. E tudás megőrzése és továbbadása kulcsfontosságú nemzeti identitásunk védelme érdekében. Bízom benne, hogy kutatásom hozzájárulhat a kárpátaljai magyar néprajzi és nyelvjárási tudás bővítéséhez.

A FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM JEGYZÉKE

1. Adamikné Jászó Anna. Anyanyelvi nevelés az ábécétől az érettségiig. – Budapest: Trezor Kiadó, 2002. – 53–54. o.
2. A magyar nyelv könyve. Szerk.: A. Jászó Anna. – Budapest: Trezor Kiadó, 1991. – 604 o.
3. Az Ungi Református Egyházmegye. Szerk.: Haraszy Károly. – Nagykapos: Heiman Vilmos Nyomása, 1931. – 224–225. o.
4. Bacskai Béla. Lakodalmas szokások Kárpátalján. – Ungvár: Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, 2008. – 69 o.
5. Balassa Iván– Ortutay Gyula. Magyar Néprajz. – Budapest: Corvina Kiadó, 1979. – 747 o.
6. Balassa Iván. A határainkon túli magyarok néprajza. – Budapest: Gondolat Kiadó, 1989. – 391–407. o.
7. Balassa Iván. A magyar néphagyomány szövegei. – Budapest: Akadémiai Kiadó, 1969. – 542. o.
8. Balázs Gusztáv. Lakodalmi szokások és táncok a nagyecsed-i cigányoknál. – Budapest: ELTE BTK Folklore Tanszék, 1987.
9. Balázs Lajos. Párvasztás és lakodalom Csíkszentdomonkoson. –Bukarest: Kriterion Kiadó, 1994. – 448. o.
10. Barta Gábor. Házasság és család a magyar népi kultúrában. – Budapest: Akadémiai Kiadó, 1975. – 327. o.
11. Bálint Sándor. A parasztélet rendje // A művelődés rendje. Szerk.: Bartucz Lajos. – Budapest: Singner és Wolfner Irodalmi Intézet Rt., 1943. – 89. o.
12. Bárth Dániel. Esküvő, keresztelő, avatás. – Budapest, 2005. – 279 o.
13. Bevezetés a középiskolai anyanyelvi tantárgypedagógiába. Szerk.: Fülöp Lajos. – Budapest: Tankönyvkiadó, 1986. – 176–179. o.
14. Bogdán István. Régi magyar mulatságok. – Budapest: Magvető Könyvkiadó, 1978. – 407 o.

15. Bohus Károly. A lakodalom története. – Budapest: MTA Néprajzi Kutatóintézet, 2002. – 369. o.
16. Csordás Csilla. Néprajzi szokások a házasságban. – Budapest: Tinta Könyvkiadó, 2010. – 318. o.
17. Csókás Ferenc. A lakodalom költészete. (Vőfélyversek, lakodalmi kurjantások) // Kurtaszoknyáshatfalu. Szerk.: Liszka József. – Bratislava: Új Minden Gyűjtemény 7., 1988. — 78—147. o.
18. Dömötör Tekla. Magyar népszokások. – Budapest: Corvina Kiadó, 1972 – 28. o.
19. Dömötör Tekla. Régi és mai magyar népszokások. – Budapest: Tankönyvkiadó, 1986. – 163 o.
20. Dupka György – Horváth Sándor – Móricz Kálmán. Sorsközösség. – Ungvár: Kárpáti Kiadó, 1990. – 35–36. o.
21. Dupka György—Horváth Sándor. Múltunk s jelenünk. – Ungvár, 1987. – 30— 62. o.
22. Gaál Éva. A passzív szókincs fejlesztése // Dr. Gaál Éva–Hámor Jánosné. Anyanyelv és irodalom. – Budapest.: Nemzeti Tankönyvkiadó, 2000. – 194–195. o.
23. Espán Margaréta. Hagyományok, nemzeti értékek Kárpátalján. – Beregszász: Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ), 2014. – 2014. o.
24. Fekete István. Lakodalmi hagyományok a magyar falvakban. – Budapest: Akadémiai Kiadó, 1977. – 310. o.
25. French József. Lakodalom van a mi utcánkban. Somogyi hagyományok és szokások. – Nagyberki: French J. Kiadó, 2008. – 67 –71. o.
26. Györgyi Erzsébet. Népszokás, néphit, népi vallásosság // Dömötör Tekla szerk. Magyar néprajz VII. kötet. – Budapest: Akadémiai Kiadó, 1990. – 867. o.
27. Gulyás Andrea. A lakodalom mint szertartás. – Budapest: MTA Néprajzi Kutatóintézet, 2001. – 277. o.

28. Jung Károly. Az emberélet fordulói. Gombosi népszokások. – Szabadka: Forum Könyvkiadó, 1978. – 328 o.
29. Kálmán Béla. Nyelvjárásaink. – Budapest: Tankönyvkiadó Vállalat, 1971. – 149. o.
30. Kis Gábor. Házassági szokások és rítusok. – Budapest-Pécs: Dialóg Campus Kiadó, 2002. – 234. o.
31. Kiss Anna. Lakodalmi szokások és hiedelmek. – Budapest: Kossuth Kiadó, 2000. – 302. o.
32. Korkes Zsuzsanna. Lakodalmi szokások a Kiskunságban. – Debrecen: Kossuth Lajos Tudományegyetem, Néprajzi Tanszék. 1983. – 91–133. o.
33. Kovács Éva. Lakodalom a néphagyományban. – Budapest: Akadémiai Kiadó, 1989. – 358. o.
34. Kovács Sándor. Lakodalmak Kárpátalján. – Beregszász: Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ), 2003. – 305. o.
35. Kósa László. A lakodalmak világa. – Budapest: Akadémiai Kiadó, 1989. – 470. o.
36. Németh Zoltán. Házasságkötési szokások a Kárpát-medencében. – Budapest: Magyar Néprajzi Társaság, 1997. – 336. o.
37. Magyar Néprajz I. kötet. Táj, nép, történelem. Szerk.: Paládi–Kovács Attila, Flórián Mária. – Budapest: Akadémiai Kiadó, 2011. – 71. o.
38. Magyar Néprajz I/1. – Budapest: Akadémiai Kiadó, 2011. – 515. o.
39. Magyar Néprajz II. kötet. Gazdálkodás. Szerk.: Paládi–Kovács Attila. – Budapest: Akadémiai Kiadó, 1988–2002. – 1170 o.
40. Magyar Néprajz IV. kötet. ÉLETMÓD. Szerk.: Balassa Iván. – Budapest: Akadémiai Kiadó, 1997 – 1170 o.
41. Magyar Néprajzi Lexikon I-V. kötet. Szerk.: Ortutay Gyula. – Budapest: Akadémiai Kiadó, 1977–1982. – 3694 o.
42. Móricz Kálmán. Kárpátalja sorsfordulói. – H.n., Hatodik Síp Alapítvány, 2001. – 123. o.
43. Móricz Kálmán. Nagydobrony. Budapest: HTSART Kiadó, 2016. – 311 o.

44. Ortutay Gyula. Magyar néphagyományok. – Budapest: Akadémiai Kiadó, 1954. – 335. o.
45. Ortutay Gyula. Magyar néprajzi lexikon. — Budapest: Akadémiai Kiadó, 1977. – 1982. – 3570 o.
46. Petercsák Tivadar. Népszokások Filkeházán. – Debrecen: Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszék, 1985. – 165. o.
47. Szabó Andrea. Kárpátaljai lakodalmi szokások. – Beregszász: Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ), 2007. 244. o.
48. Szemere Gyula. A magyar nyelv tanítása. – Budapest.: Tankönyvkiadó, 1969. – 144–148. o.
49. Szentendrey Ákos. Lakodalmi szokások gyűjtése. – Budapest: Magyar Néprajzi Múzeum, 1977. – 176 o.
50. Tarján Gábor. Magyarságismeret. — Budapest: Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, 2013. – 13. o.
51. Tátrai Zsuzsa. Leányélet. – Budapest: Crea Print Kiadó, 1994. – 194 o.
52. Tóth Anikó. Lakodalmi hagyományok a 21. században. – Budapest: L'Harmattan Kiadó, 2014. – 260. o.
53. Úr Sándor. Mezőgazdasági alapismeretek. — Ungvár: Intermix Kiadó, 2006. – 160 o.

***

54. A kárpátaljai magyar nyelvjárások szótára. I–II. kötet. Főszerk.: Lizanec Péter. –Ungvár: Kárpáti Kiadó, 2012–2013.
55. Czuczor Gergely – Fogarasi János. A magyar nyelv szótára. IV. kötet. – Budapest, 1874. – 1292 o.
56. Csúry Bálint. Szamosháti Szótár I–II. kötet. – Budapest: Magyar Nyelvtudományi Társaság, 1935–1936.
57. Etimológiai szótár. Magyar szavak és toldalékok eredete. Főszerk.: Zaicz Gábor. – Budapest: Tinta Könyvkiadó, 2006. – 867 o.
58. Lizanec Péter. A kárpátaljai magyar nyelvjárások atlasza. III. – Ungvár–Debrecen, 2003.

59. Magyar értelmező kéziszótár. – Budapest: Könyvmíves. 2000. – 527 o.
60. Magyar Tájszótár. Szerk.: Szinnyei József. – Budapest: Nap Kiadó, 2003. – 2710 o.

***

61. Kravets, L. - Сімейні звичаї українців Закарпаття (A Kárpátaljai Ukrajnaiak Családi Szokásai). – Ужгород: Видавництво "Кірк", 2003. – 312.
62. Suhorukov, V. - Традиції весільного обряду в Закарпатті (A Lakodalmi Szertartások Hagyományai Kárpátalján). – Ужгород: Видавництво "Карпати", 2011. – 285.
63. Hrin, T. - Культурні традиції Закарпаття (Kárpátalja Kulturális Hagyományai). – Ужгород: Видавництво "Карпати", 2007. – 368.

***

64. Braun Éva, Zékány Krisztina, Kovács-Burkus Erzsébet. Magyar nyelv 5. osztály. – Lviv: Szvit Kiadó, 2018. – 218 o.
65. Braun Éva, Zékány Krisztina, Kovács-Burkus Erzsébet. Magyar nyelv 6. osztály. – Lviv: Szvit Kiadó, 2014. – 200 o.
66. Braun Éva, Zékány Krisztina, Kovács-Burkus Erzsébet. Magyar nyelv 7. osztály. – Lviv: Szvit Kiadó, 2015. – 223 o.
67. Braun Éva, Zékány Krisztina, Kovács-Burkus Erzsébet. Magyar nyelv 8. osztály. – Lviv: Szvit Kiadó, 2016. – 204 o.
68. Braun Éva, Zékány Krisztina, Kovács-Burkus Erzsébet. Magyar nyelv 9. osztály. – Lviv: Szvit Kiadó, 2017. – 224 o.
69. Braun Éva, Zékány Krisztina, Kovács-Burkus Erzsébet. Magyar nyelv 10. osztály. – Lviv: Szvit Kiadó, 2018. – 232 o.
70. Braun Éva, Zékány Krisztina, Kovács-Burkus Erzsébet. Magyar nyelv 11. osztály. – Lviv: Szvit Kiadó, 2014. – 205 o.

***

71. <http://kisdobrony.com/bemutat/>

72. <https://kki.at.ua/index/tortenet/0-43>

РЕЗЮМЕ

У моїй магістерській дипломній роботі досліджуються традиції весільних обрядів у селі Мала Добронь, їх соціальна та культурна значущість, а також можливості забування словникового запасу в контексті шкільної освіти. Матеріал я збирала у своєму рідному селі.

Моє дослідження фокусується на традиціях весіль у Малій Доброні, де обряди і ритуали були важливою частиною соціальної і культурної структури громади. Ці традиції не лише мали велике значення для молодої пари, а й об'єднували всю громаду, зміцнюючи соціальну згуртованість. Я вивчаю, як весільні звичаї, такі як обрання пари, сватання та роль громади у весільному процесі, були тісно пов'язані з релігійними та соціальними нормами.

Важливим аспектом моєї роботи є лексичний аналіз весільних термінів, що включає розгляд їх походження, структури та частоти використання. Зокрема, я дослідила 42 термінів, які в основному є іменниками (82%), а також кілька прикметників та дієслів. У результаті дослідження з'ясувалося, що більшість термінів мають угорське походження, але серед них є й запозичення з інших мов, таких як латина, італійська та словенська.

Крім того, моя робота розглядає педагогічні аспекти вивчення весільного словникового запасу в школах. Я наголошую на важливості збереження мовних традицій через використання методів розвитку словникового запасу, таких як пояснення слів та тематичне збирання слів.

Таким чином, моя робота має не лише етнографічну та лінгвістичну, але й педагогічну цінність. Вона підкреслює важливість збереження традиційних мовних і культурних надбань у сучасному навчальному процесі, а також пропонує шляхи для інтеграції цих знань у шкільну освіту з метою збереження місцевого культурного спадку.

SUMMARY

In my master's thesis, I explore the traditions of wedding rituals in the village of Mala Dobron, their social and cultural significance, as well as the potential for preserving vocabulary in the context of school education. The material was collected in my native village.

My research focuses on the wedding traditions in Mala Dobron, where rituals and ceremonies have been an important part of the social and cultural structure of the community. These traditions were not only of great importance for the young couple but also united the entire community, strengthening social cohesion. I examine how wedding customs, such as the selection of a couple, matchmaking, and the role of the community in the wedding process, were closely tied to religious and social norms.

An important aspect of my work is the lexical analysis of wedding terms, which includes examining their origin, structure, and frequency of use. Specifically, I studied 42 terms, most of which are nouns (82%), with a few adjectives and verbs. The research revealed that the majority of the terms have Hungarian origins, but among them, there are also borrowings from other languages such as Latin, Italian, and Slovenian.

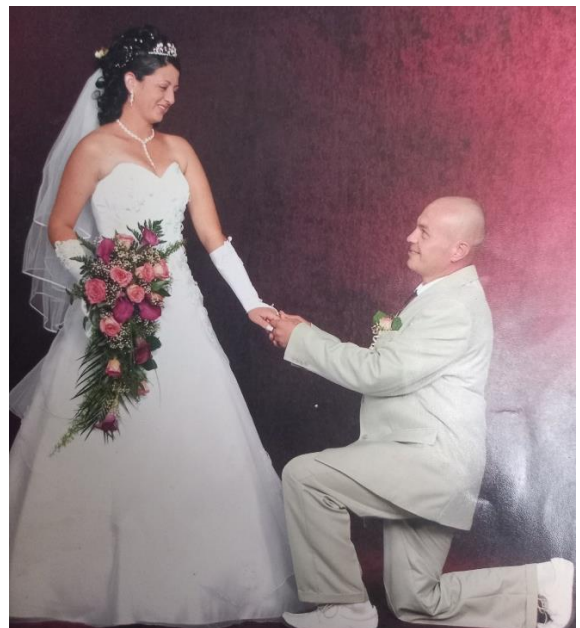
Furthermore, my work addresses the pedagogical aspects of studying wedding-related vocabulary in schools. I emphasize the importance of preserving linguistic traditions through vocabulary development methods, such as word explanations and thematic word collection.

Thus, my thesis has not only ethnographic and linguistic value but also pedagogical significance. It highlights the importance of preserving traditional linguistic and cultural heritage in the modern educational process and offers ways to integrate this knowledge into school education to preserve local cultural heritage.

MELLÉKLET

Kisdobronyi lakodalmi fényképek

Óratervezet

Magyar nyelv 6. osztály

2024. 11. 02.

Az óra témája: A magyar nyelv szókészlete.

Oktatási cél: bővíteni a szókészletről eddig tanultakat, megismertetni a tanulókkal a részletesebben a magyar nyelv szókészletét.

Nevelési cél: helyes nyelvhasználatra való nevelés.

Szemléltetés: táblázatok, tankönyv, számítógép.

Óratípus: vegyes.

Irodalom: Braun Éva, Zékány Krisztina, Kovács-Burkus Erzsébet. Magyar nyelv 6. osztály. Lviv: Szvit Kiadó, 2014.

Idő	Az óra menete	Módszeres eljárások
1'	Szervezés	Meghallgatom az ügyeletes tanuló jelentését, beírom a hiányzókat.
3'	Számonkérés Mit tanultunk az előző órán? Az idézetet és a párbeszédet. Mi volt a házi feladat mára? 225. feladat. 188. o. Frontális felelés: 1. Mit nevezünk idézetnek? 2. Milyen írásjeleket és mikor használunk idézés során? 3. Mit nevezünk párbeszédnek? 4. Milyen helyesírási szabályokat kell betartanunk a párbeszéd során írásban?	Az első kérdést az osztályhoz teszem fel. A kérdéseket az egész osztályhoz teszem fel, de főként a gyengébb tanulókat hagyom érvényesülni. Akik több kérdésre is megfelelő választ adnak, és az órán is

		aktívak, óra végén érdemjegyet kapnak.
8'	<p>Az új anyag átadása</p> <p>1. előkészítés: Az előző órákon megismerkedtek a tanulók az idézés szabályaival és a párbeszédekkel. A mai órán áttérünk a magyar nyelv szókészletére.</p> <p>2. motiváció: a magyar nyelv szókészletének ismerete azért fontos, mert a szavak által gondolatainkat színesebben és gazdagabban tudjuk kifejezni és változatosabban tudjuk közölni.</p> <p>3. célkitűzés: A mai órán áttérünk a magyar nyelv szókészletére. Megismerkedünk az alapszókinccsel és a kiegészítő szókinccsel, valamint az aktív és passzív szókinccsel.</p> <p style="text-align: center;">A magyar nyelv szókészlete.</p> <p style="text-align: center;">Szavaink, kifejezéseink összességét <i>szókészletnek, szókinccsnek</i> nevezzük.</p> <p>A szókészlet és a szókinccs fogalma nem teljesen azonos. A magyar nyelvnek, a közéletnek, a tudományoknak, a szakmáknak, a nyelvjárásoknak szókészletük van, az egyes embereknek pedig szókinccsük.</p> <p>A szókészlet <i>alapszókinccsre</i> és <i>kiegészítő szókinccsre</i> osztható. Az alapszókinccsbe tartozó szavakat mindenki ismeri és használja. Például: <i>étel, ital, ablak</i>. Míg a kiegészítő szókinccs szavai kevésbé fontosak és ritkábban használatosak. Például: <i>fékpofa, motiválás, spektrométer</i>.</p> <p>Megkülönböztetünk aktív és passzív</p>	<p>Tanári magyarázat megbeszélés módszerrel.</p> <p>Az óra témáját felírom a táblára, a tanulók beírják a füzetbe.</p>

	szókincset. 1. Az aktív szókincs a többség által használt szavainkat jelenti. 2. A passzív szókincs az ismert, de nem használt szavainkat.	
30-35'	<p>Begyakorlás</p> <p>1. feladat</p> <p>Arany János műveiben hozzávetőlegesen 25 ezer szót használt. A Petőfi-szótár 22 719 szócikket tartalmaz. Egy hatéves gyermek szókincse jó kétezer szó, 14–15 éves korban hat–hétezer szót ismerünk.</p> <p>2. feladat</p> <p><i>Interaktív feladat:</i> Üss arra a vakondra, amelyik szó az aktív/passzív szókincsünkhöz tartozik!</p>	<p>A tanulókkal beíratom a füzetbe a feladat számát és magát a feladatot, amit közösen megoldunk.</p> <p>Felváltva egy-egy tanulót felszólítva végezzük.</p>
40'	<p>Házi feladat</p> <p>1. A füzetbe írt jegyzetet megtanulni!</p> <p>2. 3. feladat 190. o.</p>	<p>A házi feladatot felírom a táblára, a gyerekek beírják a füzetbe és a kisnaplóba.</p> <p>Elmagyarázom a feladatot. Az első mondatot közösen csináljuk meg.</p>
43-44'	<p>Összefoglalás</p> <p>1. Mit nevezünk szókészletnek?</p> <p>2. Mi az az alapszókinccs és mi a kiegészítő szókincscs?</p> <p>3. Milyen szavak tartoznak az aktív szókincscsünkhöz és milyenek a passzív szókincscsünkhöz?</p>	<p>Az összefoglalást a gyengébb tanulókkal végeztettem. A válaszok után elemzem az osztály órai teljesítményét.</p> <p>Ha valaki aktív volt</p>

		egész órán és a számonkérésnél is, értékelem. A jegyet beírom a naplóba.
--	--	--

2024. november 1.

Készítette: Sidó Klaudia /Sidó/
gyakorló tanár

2024. november 1.

Ellenőrizte: Szanyi Mária /Szanyi/
vezetőtanár